

DRINÓCZI TÍMEA*

A TULAJDONHOZ VALÓ ALAPJOG ÉRTELMEZÉSÉNEK ELTÉRÉSEI A RENDES BÍRÓSÁGI ÉS AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI GYAKORLATBAN: A BÍRÓI KEZDEMÉNYEZÉSEK ÉS AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZOK TAPASZTALATAI

A rendes bíróságok és az Alkotmánybíróság kapcsolatának a vizsgálata során a tulajdonhoz való jogra koncentrálok kutatásom során a következő kérdést tettem fel: „Helytálló-e az a szakirodalomban megjelent hipotézis, mely szerint az alkotmányjogi panasz bevezetése elméletileg akkor is növeli az alapjogi szempontok – ebben az írásban a tulajdonhoz való jog – érvényesülését a bírósági gyakorlatban, ha egyetlen konkrét ügyet sem semmisít meg az Alkotmánybíróság, hiszen a bírók az alkotmányjogi panasszal történő támadás miatti fenyegetettség okán éberebben figyelnek ezekre a szempontokra.”

A kérdés megválaszolása érdekében azt vizsgálom, hogy a rendes bíróság mennyiben hivatkozik az Alaptörvény XIII. cikkére és az Alkotmánybíróságnak a tulajdonhoz való jogra vonatkozó – 2012 előtti és azt követő – gyakorlatára, ezek felhívása hol és hogyan jelenik meg a bíróság döntésében, érdemben befolyásolja-e azt.

A tanulmány a következő szerkezeti logikát követi: 1. a módszertan részletesebb bemutatása és néhány adat ismertetése; 2. a tulajdonhoz való jogra vonatkozó esetjog áttekintése az Alkotmánybíróság gyakorlatában 2012-től; 3. a rendes bírói gyakorlat esetkörökre bontott bemutatása; 4. az Alkotmánybíróság panaszeljáráásban indult esetjogának és az alapul fekvő rendes bírósági ügyeknek az elemzése; 5. következtetések levonása és javaslatok megfogalmazása.

1. A KUTATÁS MÓDSZERTANA

A tulajdonhoz való jogra vonatkozó alkotmánybírósági gyakorlatnak a rendes bírósági döntésekben való megjelenése értékeléséhez mindenképp össze kellett gyűjteni a releváns, rendes bírósági és bírósági ítélet ellen benyújtott ügyekben 2012. január 1-jét követően hozott alkotmánybírósági döntéseket. A módszertan tárgyszavas kereséssel alapult, amelyet a rendes bírósági döntések esetében Zódi Zsolt folytatott le,¹ az

* Egyetemi tanár, PTE ÁJK.

¹ Lásd ZÓDI Zsolt: *Alaptörvényre és alkotmánybírósági határozatokra történő hivatkozások a magyar rendesbírósági ítéletekben. Módszertani és általános megjegyzések a kvalitatív kutatáshoz* (kézirat), GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – VADÁSZ Vanda: *Eltérő alapjogértelmezések a rendes bíróságok és az*

Alkotmánybíróság esetében pedig magam végeztem el. Zódi Zsolt gyűjtése és az AB honlapján alkalmazott kereséssel (alkotmányjogi panasz, befejezett ügy, 2012–2016) kapott adatokat megtisztítottam. Ennek eredményeként a 2012-es évből négy, 2013-ból öt, 2014-ből 33, 2015-ből négy, a 2016-os évből pedig két határozattal dolgoztam. Ezenkívül további négy felülvizsgált bírósági ítéletet és három alsóbb bíróságok által meghozott ítéletet vontam vizsgálat alá.

A tulajdonhoz való jogra való hivatkozások (akár a XIII. cikkre, akár az alkotmánybírósági gyakorlatra) a következőképpen csoportosíthatók: általános szerződési feltételek érvénytelenségi vélelmének megdöntése, taggyűlési határozat hatályon kívül helyezése, kisajátítás, egyéb közigazgatási határozat felülvizsgálata (adó, tb, illeték, reklámtábla, építésügyi hatóság, közlekedési hatóság, közterület használata, ingatlan-nyilvántartás, kártérítés).

Az Alkotmánybíróság honlapján a keresés eredményeként 2014-ből egy, 2015-ből három és 2016-ból öt találat jelent meg. A számítógépes keresés kvalitatív ellenőrzése kimutatta, hogy egy 2015-ben született ügy is relevánsnak minősíthető, így hozzáadódik a fenti számokhoz. Az AB határozatok esetében azt is vizsgáltam, hogy az ügy alapjául szolgáló bírósági határozat hivatkozott-e az Alaptörvényre vagy az alkotmánybírósági gyakorlatra az alapügyben vagy a felülvizsgálat során. A vizsgálatot nehezítette, hogy az Alkotmánybíróság közzétett adatain vagy az AB határozatban, végzésben foglalt adatok alapján keresett határozat(ok) a rendes bíróság (birosag.hu) hivatalos és nyilvános adatbázisában sokszor nem volt(ak) fellelhető(k).

A következő részben azt vizsgálom, hogy milyen megállapításokat tartalmaznak az összegyűjtött AB határozatok, azaz mi az a jogtartalom, amelyet a rendes bíróságnak figyelembe kell vennie, alkalmaznia kell.

2. A TULAJDONHOZ VALÓ JOG AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG GYAKORLATÁBAN 2012-TŐL

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény hatálybalépését követően számos ügyben döntött a tulajdonhoz való jog kérdésében.² Ezeknek az ügyeknek a nagy része azonban nem a kutatás alapjául szolgáló eljárásban keletkezett,³ ugyanakkor – lenti összegző – említésüknek kettős oka van. Az egyik, hogy általuk teljesebb képet kaphatunk a tulajdonhoz való jogra vonatkozó 2012 utáni alkotmánybírósági gyakorlatról. A másik ok,

Alkotmánybíróság gyakorlatában a bírói kezdeményezések tükrében (kézirat). Az eredeti és a tisztított Excel-táblázatokat lásd a mellékletben.

² Lásd pl. a már említett szövetkezetek integrációjának ügyét [20/2014. (VII. 3.) AB határozat], a korhatár előtti ellátásról és a szolgálati járandóságról szóló törvény elbírálását [23/2013. (IX. 25.) AB határozat], a végtörlesztési törvényről szóló 3048/2013. (II. 28.) AB határozatot, az állami beavatkozás indokoltságáról szóló 34/2014. (XI. 14.) AB határozatot (a Kúria jogegységi határozata), az aránytalan tulajdonkorlátozást megállapító 32/2015. (XI. 19.) AB határozatot (a károsultak kárrendezése és közvetve a pénzügyi szektor stabilitásához való hozzájárulás, az ügyfeleknek a szektor megbízható működésébe vetett bizalmának a helyreállítása nem állt arányban a tulajdonkorlátozás súlyával).

³ A panaszjárásról lásd NASZLADI Georgina: *Alkotmányjogi panasz a magyar alapjogvédelem rendszerében*. Doktori értekezés (Pécs: 2016).

hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmány alapján hozott határozatai tartalmát⁴ lényegében⁵ fenntartotta az Alaptörvény XIII. cikkének⁶ értelmezése során is.

A 3009/2012. (VI. 21.) AB határozatban a testület megállapította (bírói kezdeményezés egyedi normakontroll tárgyában): „A tulajdonhoz való jogot tartalmilag megegyező megfogalmazásban tartalmazta az Alkotmány 13. § (1) bekezdése is. Az Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság feladata az Alaptörvény védelme. Megállapítható, hogy a tulajdonhoz való jogot, mint alapjogot, az Alkotmányhoz hasonlóan az Alaptörvény is garantálja, így a tulajdonhoz való jog értelmezése során az Alkotmánybíróság által korábban tett megállapítások továbbra is irányadónak tekinthetők.”

A 20/2014. (VII. 3.) AB határozat a korlátozásokkal kapcsolatban kifejti (törvény ellen benyújtott alkotmányjogi panasz):

„Mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy az Alkotmánybíróság két évtizedes gyakorlata szerint [64/1993. (XII. 22.) AB határozat] »[a]z alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. A tulajdonjog részjogosítványai [...] nem azonosíthatók a tulajdonhoz való jog alkotmányi védelmet élvező lényeges tartalmával. [...] Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más.« (ABH 1993, 373, 379–380.). Ugyanez a határozat kimondta: »Az alapjogi tulajdonvédelem sajátosságai miatt az állami beavatkozás alkotmányossága megítélésének súlypontja, az alkotmánybírósági értékelés voltaképpen tere a cél és az eszköz, a közérdek és a tulajdonkorlátozás arányosságának megítélése lett. Az alapjogkorlátozás szükségessége, illetve elkerülhetetlensége vizsgálatánál itt eleve figyelembe kell venni, hogy az Alkotmány 13. § (2) bekezdése a kisajátításhoz csupán a közérdeket kívánja meg,

⁴ Erről lásd többek között MENYHÁRD Attila: „A tulajdon alkotmányos védelme” *Polgári Jogi Kodifikáció* 2004/5–6; DRINÓCZI TíMEA: *Gazdasági alkotmány és gazdasági alapjogok* (Budapest–Pécs: Dialóg Campus 2007); TÉGLÁSI András: *A tulajdonhoz való jog alkotmányos védelme* (Szeged: Pólay Elemér Alapítvány 2008); SALÁT Orsolya – SONNEVEND Pál: „13. § [A tulajdonhoz való jog]” In: JAKAB András (szerk.): *Az Alkotmány kommentárja* (Budapest: Századvég² 2009) 451–485.

⁵ A megállapítás akkor is igaz, ha a tulajdonhoz való jog védelme tekintetében az adott esetben a meglévő tesztek nem megfelelően alkalmazta. Lásd pl. a 20/2014. (VII. 3.) AB határozatot – amely a tulajdonhoz való jog korlátozhatóságának szintjét emelte – és annak kritikáját: DRINÓCZI TíMEA: „A szemi-procedurális felülvizsgálat európai és magyar gyakorlat” In: GÁRDOS-OROSZ Fruzsina – SZENTE Zoltán (szerk.): *Jog és politika határán. Alkotmánybíráskodás Magyarországon 2010 után* (Budapest: HVG-ORAC 2015) 283–316.

⁶ A 2012-t követő gyakorlatról lásd pl. DRINÓCZI TíMEA: „A tulajdonhoz való jog az Alaptörvényben” *Jogtudományi Közöny* 2012/5; TÉGLÁSI András: „Az alapjogok hatása a magánjogi viszonyokban az Alkotmánybíróság gyakorlatában az Alaptörvény hatálybalépését követő első három évben – különös tekintettel a tulajdonhoz való jog alkotmányos védelmére” *Jogtudományi Közöny* 2015/3; PONGRÁCZ Alex: „Gondolatok a tulajdon(jog)ról, figyelemmel az Alaptörvény szabályozására” *dfk-online.sze.hu/images/egyedi/bihari/pongr% C3%A1cz.pdf*; STUMPF István: *A tulajdonhoz való jog*. Előadás, Győr, 2016. március 3.

azaz, ha az értékgarancia érvényesül, ennél szigorúbb szükségesség nem alkotmányos követelmény. A tulajdon társadalmi és gazdasági szerepe, különösen az egyes szabályozó intézkedések beleilleszkedése adott gazdaságpolitikai feladatokba, egyébként is sokkal nehezebbé teszi a szükségesség vagy elkerülhetlenség megállapítását, mint más alapjogok esetében, ahol inkább lehetséges általános érvényű viszonyítás. Demokratikus társadalomban természetes, hogy a tulajdont érintő gazdasági és szociális kérdésekben a közérdeket igen eltérően ítélik meg. A törvénnyel érvényesített közérdek alkotmánybíróági vizsgálata ezért nem a törvényhozó választásának feltétlen szükségességére irányul, hanem – még ha formálisan nem is a közérdek fennállására irányul, hanem a szükségesség-arányosság ismérveit alkalmazza – arra kell szorítkoznia, indokolt-e a közérdekre hivatkozás, illetve, hogy a közérdekű megoldás nem sért-e önmagában is valamely más alkotmányos jogot [...]. A közérdek és a tulajdonkorlátozás arányossága vizsgálatánál viszont az Alkotmánybíróság általában is meghatározhatja azokat az ismérveket, amelyek a beavatkozás alkotmányosságát eldöntik. Ezzel ellensúlyozhatja azt a kényszerű veszteséget, amelyet a jogbiztonság közérdek szükségességének korlátozott felülvizsgálata miatt szenved. Aránytalannak tekinti például az Alkotmánybíróság a tulajdonkorlátozást, ha annak időtartama nem kiszámítható. [...] Más esetekben a tulajdonkorlátozás arányosságához szükséges lehet a kártalanítás. « (ABH 1993, 373, 381–382.).

[155] A tulajdonhoz való jog tehát nem minősül korlátozhatatlan alapjognak: az Alaptörvényben foglalt feltételek teljesülése estében – a megfelelő alapjogi garanciák tiszteletben tartása esetében – az állami beavatkozás nem kizárt. Különös jelentőséggel bír e körben az a tény, hogy amint azt az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének második mondata is deklarálja, »a tulajdon társadalmi felelősséggel jár«. A tulajdon korlátozását megvalósító szabályok alkotmányossági megítélésekor tehát az Alkotmánybíróság a korábbi Alkotmány alapján kialakított gyakorlatára támaszkodott, figyelembe vette azonban azt is, hogy az Alaptörvény maga hangsúlyozza a tulajdon társadalmi felelősségét, nemzetgazdasági, szociális funkcióját és ezek összefüggésrendszerét, a tulajdon ebből adódó kötöttségeit is.

[156] A támadott rendelkezésekkel összefüggésben azt kellett megvizsgálnia az Alkotmánybíróságnak, hogy amennyiben azok a tulajdonhoz való jog korlátozását valósítják meg, akkor e korlátozásra – az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében irtaknak megfelelően – más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, illetve a közérdek védelme érdekében került-e sor, s a korlátozás arányossága megállapítható-e.

[157] A tulajdonjogot érintően a korlátozásoknak klasszikusan két csoportját lehet elkülöníteni. A tulajdon elvétele (államosítás, kisajátítás) a legsúlyosabb beavatkozás, hiszen ez a tulajdon feletti – rendelkezési – jogosultságokat, a tulajdon minden részjogosítványát teljes egészében megszünteti. A második csoportba a tulajdon használatát szabályozó rendelkezések (tipikusan pl. építési előírások), illetve a tulajdont terhelő közterhek (pl. adók) fizetésére vonatkozó szabályok tartoznak. Ugyanakkor e hagyományos csoportosítás mellett létezik egy harmadik csoport is: ezt a csoportot azok az állami beavatkozások képezik, melyek nem sorolhatók az előző két csoportba, nem szüntetik meg teljes mértékben a tulajdonosnak a dologhoz fűződő jogosítványait, de

mégis lényeges – akár a kisajátításhoz mérhető – módon érintik a tulajdon tárgyát, korlátozzák (pl. gyengítik) a tulajdonos jogait.”

A 34/2015. (XII. 9.) AB határozatban az Alkotmánybíróság⁷ „megállapította, hogy az a tulajdonkorlátozás, amely a tulajdonos jogi autonómiáját annak beleegyezése nélkül egyoldalúan úgy korlátozza, hogy az a kártalanítási igény érvényesítésére vonatkozó jogalap keletkezését kifejezetten megtiltja, aránytalanul tulajdonkorlátozó”.

A 4/2016. (III. 1.) AB határozat – amely alkotmányellenessé és konkrét ügyben nem alkalmazhatóvá nyilvánította a gyermekgondozási díjra jogosultak közül kizáró rendelkezést – megismétli a korábbiakat, fenntartva a 2012 előtti gyakorlatot is (bírói kezdeményezés törvény ellen). Ennek körében idézi például a 20/2014. (VII. 3.) AB határozatot és a 45/1995. (VI. 30.) AB határozatot:

„A tulajdon alkotmányjogi fogalma nem azonos a tulajdon polgári jogi definíciójával, annál tágabb, és az alkotmány a tulajdonjogot mint az egyéni cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben. Az alkotmányos védelemnek úgy kell követnie a tulajdon társadalmi szerepének változását, hogy közben ugyanezt a védelmi feladatot elláthassa. Amikor tehát az egyéni autonómia védelméről van szó, az alapjogi tulajdonvédelem kiterjed a tulajdon egykori ilyen szerepét átvevő vagyoni jogokra, illetve közjogi alapú jogosítványokra is (például társadalombiztosítási igényekre). A kötelező biztosítás mind az egyén cselekvési autonómiáját, mind ennek hagyományos anyagi alapját, tulajdonhoz való jogát korlátozza. Ez az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében nem jelenti a tulajdonhoz való jog alkotmányellenes korlátozását, kivéve, ha az értékgarancia elve csorbul. Ilyen esetben a járulékfizetési kötelezettséget biztosítottá válás nélkül előírt törvényi rendelkezés alkotmányellenes.”

Az 5/2016. (III. 1.) AB határozat így összegez:

„A tulajdonhoz való jog tartalmának legalaposabb kifejtését a 64/1993. (XII. 22.) AB határozat tartalmazza, melynek 2012 utáni alkalmazhatóságát az Alkotmánybíróság számos határozata megerősítette. [18/2015. (VI. 15.) AB határozat, Indokolás [26]; 25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [59]] Eszerint a tulajdonhoz való jog fogalma »nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével; azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványaival, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával. Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgytól és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más« [64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 369, 179.]. A polgári jogi tulajdonfogalomtól való elhatárolás azonban nem eredményezi a tulajdonjog részjogosítványai alkotmányos védelmének teljes körű hiányát. A tulajdonhoz való jog – azon belül a tulajdonjog részjogosítványainak – korlátozása akkor alkotmányellenes (alaptörvény-ellenes), ha az elkerülhetetlen, tehát kényszerítő ok nélkül történik, továbbá, ha a korlátozás súlya a korlátozással elérni kívánt

⁷ Erről a határozatról bővebben lásd alább.

célhoz képest aránytalan. Az állam egyfelől – az alkotmányos kivételek lehetőségétől eltekintve – köteles tartózkodni a magán- vagy jogi személyek tulajdonosi szférájába való behatolástól, másfelől köteles megteremteni azt a jogi környezetet, azt az intézményi garanciát, amely a tulajdonhoz való jogot diszkrimináció nélkül működőképessé teszi [3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [50]]. Mindemellett az Alkotmánybíróság megállapította, hogy alapjogi védelem illeti meg azt is, akinek a tulajdonszerzéshez kétségtelen jogcíme van. A jogcím akkor kétségtelen, ha az egyértelmű” [3387/2012. (XII. 30.) AB végzés, Indokolás [16]; 3177/2014. (VI. 18.) AB végzés, Indokolás [24]] [31].”

A tulajdonhoz való jogra irányuló gyakorlat összegzése – más összefüggésben – a 3074/2016. (IV. 18.) AB határozatban jelenik meg, amely határozatra később még visszatérek:

„Emlékeztet az Alkotmánybíróság arra, hogy a 26/2013. (X. 4.) AB határozat úgy értelmezte a tulajdon védelméhez való jogot, hogy az Alaptörvény tulajdoni klauzulája – az Alkotmánybíróság eddigi következetes gyakorlata és főszabály szerint [64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 373.; 10/2001. (IV. 12.) AB határozat, ABH 2001, 123., illetve 819/B/2006. AB határozat, ABH 2007, 2038, 2041.] – csak a már megszerzett tulajdont (Indokolás [193]), illetve kivételes esetekben a tulajdoni várományokat védi [3209/2015. (XI.10.) AB határozat, Indokolás [65]]. [37] Az államnak tehát nincs kötelezettsége arra, hogy a magánszemélyt a tulajdonszerzéshez vagy a tulajdon élvezetéhez segítse [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197., 201.; 936/D/1997. AB határozat, ABH 1999, 615., 619.]. [38] Az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való alapjog korlátozása körében utal arra a több határozatában is kifejtett elvre, amely szerint az állami büntetőhatalom monopóliumból egyértelműen következik a társadalmilag káros cselekményekkel szembeni büntetőjogi kontrollrendszer megteremtésének, a büntető igény érvényesítésének, a bűnüldözés és a büntető igazságszolgáltatás alkotmányos feltételek szerinti működtetésének kötelezettsége. Ez az alkotmányos kötelezettség indokolja, hogy az állami büntetőhatalmat gyakorló szervek hatékony eszközöket kapjanak feladataik teljesítéséhez, még akkor is, ha ezek az eszközök lényegüket tekintve súlyosan jogkorlátozók [61/1992. (XI. 20.) AB határozat, ABH 1992, 280., 281.; 31/1998. (VI. 25.) AB határozat, ABH 1998, 240., 247.; 13/2002. (III. 20.) AB határozat; legutóbb: 3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [58], 23/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [39]]. A bűncselekmények ugyanis éppen más személyek alapvető alkotmányos jogait veszélyeztetik vagy sértik. A terhelt alkotmányos alapjogainak korlátozása a büntetőeljárásban ezért más személyek, illetve a társadalom védelme érdekében történik [3025/2014. (II. 17.) AB határozat, Indokolás [58]].” [36]

3. A RENDES BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK ESETKÖRÖK SZERINTI FELDOLGOZÁSA

Az ítéletek feldolgozásának módszere a következő: ahol lehet, röviden összegzem, hogy mi volt az ügy lényege, ki és hogyan hívja fel a XIII. cikket és/vagy az

Alkotmánybíróság gyakorlatát. Ha az Alaptörvényre vagy az alkotmánybíróági gyakorlatra a perbeli fél hivatkozik, akkor megvizsgálom, hogy reflektál-e erre a bíróság, és ha igen, azt hogyan teszi.

3.1. ÁLTALÁNOS SZERZŐDÉSI FELTÉTELEK ÉRVÉNYTELENSÉGI VÉLEMÉNEK MEGDÖNTÉSE IRÁNTI PEREK

Az általános szerződési feltételek (ÁSZF) érvénytelenségi vélemének megdöntése iránti pereket tárgyaló ítéletekből 16-ot találtunk, amelyek közül egy 2015-ből, a többi 2014-ből való. Az eljáró bíróságok az összes ügyben elutasították a kereset vagy jóváhagyták az elsőfokú bíróság hasonló tartalmú döntését. A bíróságok az ügyekben többek között a *Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényt* és az annak háttérét adó 2/2014. PJE-t alkalmazták.

A keresetekben a felperesek jellemzően hivatkoztak a XIII. cikk bekövetkező sérelmére, illetve kérték a bíróságot, hogy az eljárás felfüggesztése mellett egyedi normakontroll-eljárást kezdeményezzen az Alkotmánybíróságnál. Az alperesek minden esetben érdemi kifogást emeltek.

A bíróságok indokolása hasonló, az alkotmánybíróági eljárás kezdeményezését elutasítják, és érdemben nem foglalkoznak a tulajdonhoz való jog sérelmének kérdésével. Az ítéleteket az alábbiak szerint lehet csoportosítani:

3.1.1. Az első fajta ítélettípus mintahatározatának a Fővárosi Törvényszék G. 43.519/2014/6. sz. ítélete tekinthető.⁸ Az alperes érdemi ellenkérelmében annak indokolása szerepel, hogy a törvény miért nem sérti a tulajdonhoz való jogot [nevesíti a XIII. cikket, és hivatkozza a 20/2014. (VII. 3.) AB határozatot]. A bíróság az ítélet jogi indokolás részében erre érdemben nem reagál, az ügyet lényegében a 2/2014. PJE alapján dönti el. Elutasítja viszont az Alkotmánybíróság előtti eljárás kezdeményezésére irányuló kérelmet. Ennek több variációja is van.

A lábjegyzetben hivatkozott egyéb ügyek némelyikében a felperes az alkotmánybíróági eljárás kezdeményezésnek indokaként – ellentétben az itt bemutatandó határozattal (G. 43.519/2014/6. sz. ítélet) – kifejezetten megjelöli a XIII. cikk sérelmét. Ez azonban a bíróság végkövetkeztetésén nem változtat.

A tulajdonhoz való joggal kapcsolatosan az alperes érdemi ellenkérelme:

„4. A FogykölcsTv. nem sérti a tulajdonhoz való jogot

1. Elsődlegesen azt szükséges rögzíteni, hogy az egyes ÁSZF-rendelkezőkből

⁸ Lásd továbbá Fővárosi Törvényszék G.43.382/2014/9. A tulajdonhoz való jog sérelmével kapcsolatban ugyanez a szöveg lásd Határozat 191–192., az AB eljárásának indításával kapcsolatban lásd Határozat 271., Fővárosi Törvényszék G.43.833/2014/10. A tulajdonhoz való jog sérelmével kapcsolatban ugyanez a szöveg lásd Határozat 66–67., az AB eljárásának indításával kapcsolatban lásd Határozat 98.; Fővárosi Törvényszék G.43.833/2014/10. A tulajdonhoz való jog sérelmével kapcsolatban ugyanez a szöveg lásd Határozat 66–67., az AB eljárásának indításával kapcsolatban lásd Határozat 98., az AB eljárásának indításával kapcsolatban ugyanez a szöveg: Fővárosi Törvényszék 40.319/2015/8. Határozat 126. Ebben az ügyben a felperes a tulajdonhoz való jogaival kapcsolatban csak közjogi eljárások indítását kezdeményezte.

eredő, a szerződések egyoldalú módosítását lehetővé tevő rendelkezésekből fakadó jogok nem tartoznak az Alaptörvény XIII. cikkének hatálya alá, nem képeznek tulajdonjogot. Még ha azonban a fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő kötelmi jogosítványokat az alkotmányos értelemben vett tulajdon védelme alá vonjuk is, a tulajdon az Alaptörvény értelmében közérdekből korlátozható, ha a korlátozás arányos. A FogykölcsTv. ilyen közérdekű, arányos korlátozást valósít meg azzal, hogy a Kúria döntéseinek megfelelően deklarálja a 4. § (1) bekezdésben, mikor minősül az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelennek. A korlátozás közérdekű, hiszen a fogyasztók igen széles rétegeinek érdekét szolgálja, és arányos is, hiszen a Kúria mérlegelését követve igazságos teherelosztást eredményez a pénzintézet és a fogyasztó között. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tulajdonjog korlátozása az arányosság elve szerint ítélandó meg azzal, hogy a tulajdonhoz való jog esetében – eltérően az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglaltaktól – a puszta közérdek is legitim jogkorlátozási indok.

2. Mindezt az Alkotmánybíróság a 20/2014. (VII. 3.) AB határozatban a következőképp foglalta össze: »Mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy az Alkotmánybíróság két évtizedes gyakorlata szerint [64/1993. (XII. 22.) AB határozat] ,[a]z alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. [...] Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. [...]’ (ABH 1993, 373., 379–380.). Ugyanez a határozat kimondta: »Az alapjogi tulajdonvédelem sajátosságai miatt az állami beavatkozás alkotmányossága megítélésének súlypontja, az alkotmánybírósági értékelés voltaképpen tere a cél és az eszköz, a közérdek és a tulajdonkorlátozás arányosságának megítélése lett. [...] Demokratikus társadalomban természetes, hogy a tulajdont érintő gazdasági és szociális kérdésekben a közérdeket igen eltérően ítélik meg. A törvénnyel érvényesített közérdek alkotmánybírósági vizsgálata ezért nem a törvényhozó választásának feltétlen szükségességére irányul, hanem – még ha formálisan nem is a közérdek fennállására irányul, hanem a szükségesség-arányosság ismérveit alkalmazza – arra kell szorítkoznia, indokolt-e a közérdekre hivatkozás, illetve, hogy a közérdekű megoldás nem sért-e önmagában is valamely más alkotmányos jogot.« (ABH 1993, 373., 381–382.).⁹

A felperes az Alkotmánybíróság előtti egyedi normakontroll kezdeményezésére és az eljárás felfüggesztésére tett indítványt, ezt azzal indokolva, hogy a törvénynek a kérelemben megjelölt rendelkezései sértik a jogállamiság elvét, a szerződési szabadságot, a bírósághoz fordulást és a tisztességes eljárás alapjogát, a hatalommegosztás elvét és a bírói függetlenséget.

A törvényszék szerint azonban „az eljáró bíró kezdeményezheti az Alkotmánybírósági eljárást, ha az előtte folyamatban lévő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek Alaptörvény-ellenességét észleli, azonban

⁹ Határozat, 185–186.

az eljáró bíró csak azon jogszabály illetve jogszabályi rendelkezés Alaptörvény-ellenességének megállapítására tehet indítványt, amelyet a konkrét ügy elbírálása során kifejezetten alkalmaznia kell vagy kellene. Az Alkotmánybírósági eljárás kezdeményezésére vonatkozó kérelemben megjelölt 7. §, 8. §, 10. §, 12. §, 16. §, és 19. §. a konkrét ügy elbírálása során nem kerülnek alkalmazásra, ezért ezek tekintetében az Abtv. 25. § (1) bekezdése alapján Alkotmánybírósági eljárást az eljáró bíró nem kezdeményezheti.

A jelen eljárásban kifejezetten alkalmazott §-ok, az 1. § (1) bekezdése, a 4. §, 11. § tekintetében a bíróság nem észlelt Alaptörvény-ellenességet, ezért a bíróság a kérelmet elutasította.”¹⁰

Ennek másik verziója a Fővárosi Törvényszék G.43.301/2014/7. sz. ítélete. Az alperes indokolása ebben az ügyben:

„...elsődlegesen azt szükséges rögzíteni, hogy az egyes ÁSZF-rendelkezőkből eredő, a szerződések egyoldalú módosítását lehetővé tevő rendelkezésekből fakadó jogok nem tartoznak az Alaptörvény XIII. cikkének hatálya alá, nem képeznek tulajdonjogot. Még ha azonban a fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő kötelmi jogszabályokat az alkotmányos értelemben vett tulajdon védelme alá vonjuk is, a tulajdon az Alaptörvény értelmében közérdekből korlátozható, ha a korlátozás arányos. Az Fktv. ilyen közérdekű, arányos korlátozást valósít meg azzal, hogy – a Kúria döntéseinek megfelelően – deklarálja a 4. § (1) bekezdésben, hogy mikor minősül az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó szerződéses kikötés tisztességtelennek. A korlátozás közérdekű, hiszen a fogyasztók igen széles rétegeinek érdekét szolgálja, és arányos is, hiszen a Kúria mérlegelését követve igazságos teherelosztást eredményez a pénzintézet és a fogyasztó között. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tulajdonjog korlátozása az arányosság elve szerint ítélandó meg azzal, hogy a tulajdonhoz való jog esetében – eltérően az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdésében foglaltaktól – a pusztán közérdek is legitim jogkorlátozási indok.”¹¹

Az egyedi normakontrollal kapcsolatban a bíróság indokolása: „A Törvényszék a felperesi indítványt elutasította, mert alaptörvény-ellenességet a perben alkalmazandó jogszabály vonatkozásában nem észlelt. Az Fktv. – amint az a törvény címéből és a törvény jogalkotói indokolásából is megállapítható –, a Kúria 2/2014. PJE határozatában és a 2/2012. PK Véleményben rögzített elveket emelte jogszabályi szintre, és állított fel törvényi vélelmet ezen elvek mentén.”¹²

3.1.2. A másik esetkör, amikor az ítélet indokolásában csak az eljárások indításának kezdeményezése és annak elutasítása szerepel. A felperes általában azt indítványozta, hogy a bíróság kezdeményezze a 2/2014. PJE kúriai határozat, valamint a törvény alaptörvény-ellenességének megállapítását, mert az sérti többek között a tulajdonhoz való jogot.¹³

Az egyik bíróság szerint a felperesnek az alkotmánybírósági eljárás kezdeményezésére irányuló kérelme nem megalapozott az alábbi indokok szerint:

¹⁰ Határozat, 264–265.

¹¹ Határozat, 57.

¹² Határozat, 61.

¹³ Emellett még: a jogállamiság elvét, a tisztességes eljáráshoz való jogot, valamint a bírák függetlenségét.

„a) a 2/2014. PJE 1. és 3. pontja jelen perben nem alkalmazandó, így ezek tekintetében az Alkotmánybíróság eljárásnak kezdeményezése fel sem merülhet.

b) a 2. pontja tekintetében viszont a bíróság a PJE és az alaptörvény összevetése alapján nem észlelte a PJE alaptörvény-ellenességét. Az elutasító végzését külön nem indokolta, hiszen ez azt jelentené, hogy a bíróság normakontrollt végezne, mert ebben az esetben meg kellene állapítani, hogy egy adott jogegységi határozat nem alaptörvény-ellenes. Az alkotmányossági normakontrollt azonban csak az Alkotmánybíróság végezheti el (BH 1994.448 jogeset).

c) a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (6)–(7), 3. §, valamint 17. § (3)–(5) és (7) bekezdései kapcsán az Abtv. 25. § (1) bekezdésében írt feltételek nem állnak fenn, hiszen a konkrét ügy elbírálása során ezeket a szabályokat a bíróságnak nem kell alkalmazni. Erre tekintettel nincs helye az alkotmánybírósági eljárás kezdeményezésének a hivatkozott törvény 1. § (6) és (7) bekezdése, 3. § (5) bekezdése, 16. §-a, 17. § (3), (5), (6) bekezdései tekintetében.

d) a bíróság nem észlelt alaptörvény-ellenességét a 2014. évi XXXVIII. törvény 1. § (1) és (3) bekezdése, a 4. § (1) és (3) bekezdése, a 7. § (7) bekezdése, a 8. § (1) bekezdése, a 9. § (3) bekezdése, a 10. § (1), (2), (3), (4) és (5) bekezdései, a 13. § (1), valamint (4)–(7) bekezdései, a 15. § (1), valamint (4) bekezdése tekintetében. A kérelem elutasításán kívül a bíróság nem köteles indokolni ezt a döntését, hiszen az indítvány elutasításának indokolása azt jelentené, hogy normakontrollt végez, mivel meg kellene állapítani, hogy egy adott jogszabály nem alaptörvény-ellenes (BH 1994.448 jogeset).¹⁴

Egy másik ügyben a bíróság az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelem „...elutasítását arra tekintettel nem indokolja, hogy magából a kérelem elutasításának tényéből, s annak az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. § (1) bekezdésének fentebb már idézett szövegével való egybevetéséből megállapítható a döntés indoka, nevezetesen, hogy a bíróság a 2014. évi XXXVIII. törvény, továbbá a 2/2014. PJE határozat alaptörvény-ellenességét, illetőleg nemzetközi szerződésbe ütközését nem észlelte. Az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelem elutasításának ezen túlmenő indokolását a bíróság azért tartotta mellőzendőnek, mert ezzel a bíróság tulajdonképpen az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó tevékenységet, normakontrollt végezne akkor, amikor azt indokolná, hogy álláspontja szerint a Törvény és a 2/2014. PJE határozat az Alaptörvénybe, illetőleg a vonatkozó nemzetközi szerződésbe ütközik-e vagy sem, illetőleg miért, milyen okból.”¹⁵

Egyes bíróságok más megoldást vagy indokolást is választanak: „...a bíróság a felperesnek az Alkotmánybíróság előtti eljárás kezdeményezésére, egyidejűleg a per tárgyalásának felfüggesztésére [...] irányuló kérelmét a tárgyaláson hozott III. és IV. számú, indokolással ellátott végzésekben elutasította.”¹⁶

A Fővárosi Törvényszék egy másik ügyben is külön végzéssel utasította el ezt a kérelmet, mert nem észlelt olyan alaptörvény-ellenességet az alkalmazandó jogszabályok körében, amely azt indokolta volna. Hozzátette: „A bíróság álláspontja sze-

¹⁴ Fővárosi Törvényszék G.43.297/2014/18., Határozat, 298–299.

¹⁵ Fővárosi Törvényszék G.43.425/2014/8., Határozat, 60.

¹⁶ Fővárosi Törvényszék G.43.323/2014/8., Határozat, 47.

rint a perbeli jogkérdés az Árfolyamréstv.-ben rögzített szabályok mellett is a bírósági eljárással kapcsolatos alkotmányossági követelményeknek megfelelően eldönthető.¹⁷

A bíróság e határozatát a Fővárosi Ítéltábla jóváhagyta, mivel „[a] felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság indokolási kötelezettségének nem tett eleget. Ezzel szemben tényszerűen megállapítható, hogy az elsőfokú ítélet tartalmaz indokolást a felperes alkotmánybírói eljárás kezdeményezése iránti kérelme elutasítása körében; ennél részletesebb, a felperes alkotmányossági aggályaira kiterjedő indokolásra a bíróság nem köteles, az ugyanis az érintett jogszabály alkotmányosságának értékelését jelentené, amely nem a bíróság, hanem az Alkotmánybíróság feladata (BH 1994.448.).”¹⁸

3.1.3. A hasonló érvelést felmutató fővárosi ítéltáblai ítélet¹⁹ és egy fővárosi törvényszéki ítélet²⁰ volt az alapja annak a kúriai ítéletnek,²¹ amellyel kapcsolatban a 3143/2015. (VII. 24.) AB határozat kimondta:

„[25] 1.4. Az indítványozó – az Abtv. 27. §-a alapján – az általános szerződési feltételekhez kapcsolódó tisztességtelenségi vélelem megdöntése tárgyában hozott bírósági ítéletekkel összefüggésben elsősorban az ügyben eljáró bíróságok jogértelmezését sérelmezte, illetve kifogásolta, hogy azok nem függesztették fel eljárásukat az Alkotmánybíróság eljárásnak kezdeményezése céljából. Az indítványozó a bírósági ítéletekkel összefüggésben nem jelölte meg azon, az Alaptörvényben biztosított jogát, amelyet a támadott ítéletek sértenek, ezért kérelme e részben nem felel meg az Abtv. 52. § (1b) bekezdés d) pontjának, így azt az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította. Az Alkotmánybíróság mindazonáltal megjegyzi, hogy az indítványozó nagyobb részben a bíróságok jogértelmezését sérelmezte, amelynek tisztán törvényességi szempontú felülvizsgálata – az Alkotmánybíróság kialakult gyakorlata értelmében – nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe {lásd: 3003/2012. (VI. 21.) AB végzés, Indokolás [4]}.”

3.2. KISAJÁTÍTÁSI HATÁROZAT BÍRÓSÁGI FELÜLVIZSGÁLATA

A rendes bírósági joggyakorlatra vonatkozó keresés megtisztítását követően 2012-ből és 2014-ből két-két, míg 2013-ból egy ítéletet dolgoztam fel.

3.2.1. Mindegyik vizsgált ítélet – eltérő módon ugyan, de – alkotmányjogi kontextusba helyezi az alapul fekvő kisajátítási ügyben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálatának alapot adó ügyet.

¹⁷ Fővárosi Törvényszék G.43467/2014/8., 126. Lásd még hasonló szöveggel Fővárosi Törvényszék G.43587/2014/6., 541.

¹⁸ Fővárosi Ítéltábla Pf.21463/2014/6., 11. Lényegét tekintve hasonlóképpen érvelt: Fővárosi Ítéltábla Gf.40558/2014/6., 26.; Fővárosi Ítéltábla Gf.40572/2014/5., 32.; Fővárosi Ítéltábla Gf.40610/2014/7., 27.

¹⁹ Fővárosi Ítéltábla Gf.40558/2014/6.

²⁰ Fővárosi Törvényszék 136.G.43.307/2014/7.

²¹ Kúria Gfv.VII.30.360/2014/7.

A Nyíregyházi Törvényszék 2012-ben²² egy közbenső ítéletben elutasította a kisajátítási ügyben hozott határozat jogalapját támadó kereseti kérelmet. A földterület kisajátítására a terület kármentesítése céljából volt szükség (lásd hulladékkezelés, környezeti károkozás felszámolása stb.), aminek a jogalapját a tulajdonos felperes vitatta. Az alperesnek azonban jogszabályi kötelezettsége a hulladékkezelés mint közszolgáltatás. Ha ennek a tulajdonjog megszerzése elmaradásával tenne eleget a szennyező fizet elve alapján, akkor a tulajdonos felperest jogosulatlan előnyhöz juttatná.

A törvényszék a tulajdonhoz való jog védelmét, annak korlátozását és a kisajátítást alkotmányjogi és alapjogi kontextusba helyezte. Az ügyet a védendő értékek (közérdekű tevékenység előnyei és a tulajdonkorlátozással okozott kár) mérlegelésével döntötte el, amiben szerepet játszott az Alkotmány 13. §-a, az Alaptörvény XIII. cikke és kifejezett hivatkozás a társadalmi felelősségre, a XX. és XXI. cikk, a 35/2005. (IX. 29.) AB határozat,²³ egyéb rendes bírósági ítéletek, az Európai Parlament és a Tanács 2004. április 21-i 2004/35/EK irányelve, valamint az annak végrehajtását célzó kormányrendelet. A bíróság ezen túl teljes terjedelmében, átfogalmazva, de a forrás megjelölése nélkül idézte az Alaptörvény tervezetének – az akkori XII. cikkhez tartozó – indokolását:²⁴

„Az Alaptörvény szerint a tulajdonhoz való jog számos más alapvető jogtól eltérően nem egy eleve adott természetes állapotot jelöl, hanem csupán meghatározott társadalmi közegben az állam általi jogi szabályozás keretei között, annak előfeltételével létezik. A jogalkotó ugyan elismeri mindenkinek a tulajdonhoz való jogát, de kifejezésre juttatja a tulajdon társadalmi kötöttségét is, és társadalmi felelősséget társít hozzá. Ehhez kapcsolja garanciális elemként, hogy kisajátításra csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetben és módon teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett kerülhet sor.”²⁵

A bíróság az indokolásban külön figyelmet fordított a kisajátítás feltételeinek (sem az Alkotmánytól, sem a Ptk.-tól el nem térő) jogszabályi megfogalmazására. Ebből – és a 35/2005. (IX. 29.) AB határozatból – arra következtetett, hogy mindez megerősíti a joggyakorlatban is megjelenő ismérvet, amely szerint a kisajátítási törvény szerinti jogcím vizsgálata körében a törvényi feltételeket együttesen kell vizsgálni és mérlegelni. Megállapította: „a valós, a döntő közérdekű cél – a terület kármentesítése – megvalósítására kizárólag az érintett ingatlanokon kerülhet sor [kisajátítási törvény 3. § c) pontja]; ennek feltétlen európai közösségi alapjogi megvalósítása olyan kötelező állami, önkormányzati feladat és tevékenység, melynek a közösségi előnyei a tulajdon elvonásával okozott kárt jelentősen meghaladják.”²⁶

²² Nyíregyházi Törvényszék K.22263/2011/18.

²³ A bíróság ezt idézi: A kisajátítás a tulajdonjog elvonásának kivételes eszköze, amelynek akkor van helye, ha a jogalkotó – a törvényhozó – meghatározza azokat az eseteket, azoknak a közérdekű céloknak a körét, amelyek esetén kisajátításnak van helye.

²⁴ A tulajdonhoz való jog számos más alapvető jogtól eltérően nem egy eleve adott természetes állapotot jelöl, hanem csupán meghatározott társadalmi közegben, az állam általi jogi szabályozás keretei között, annak előfeltételével létezik. A Javaslat elismeri mindenki tulajdonhoz való jogát, ugyanakkor kifejezi a tulajdon társadalmi kötöttségét is, és társadalmi felelősséget társít hozzá. Garanciális elemként rögzíti a Javaslat, hogy tulajdon elvonására, kisajátításra csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett kerülhet sor.

²⁵ Határozat, 6.

²⁶ Az ítélet a fogalmazási problémák miatt több helyen nehezen érthető.

Ugyancsak egy kisajátítási ügyben hozott határozat jogalapjáról volt szó a Győri Munkaügyi Bíróság egyik 2014-es ítéletében, amelynek fennálltát a bíróság megállapította.²⁷ Az ügyben adott közterület-fejlesztési cél csak a kisajátítandó ingatlanon valósulhat meg, de azt a tulajdonosok nem tudják véghezvinni, más alternatíva pedig nincsen. A felperes hivatkozott a XIII. cikk sérelmére, amelyre a bíróság érdemben, de AB határozatra való hivatkozás nélkül reagált. Ezt azonban minimálisan tette: felhívta a XIII. cikket – a társadalmi felelősségre való hivatkozás nélkül –, és megállapította, hogy azzal a kisajátításról szóló törvény összhangban áll [Kstv. 1. § (1) bekezdés²⁸], amelyet idézett is.

A Kúria 2014-ben²⁹ hozott ítéletében hatályában fenntartotta a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság egyik ítéletét.³⁰ A Kúriának egy jogkérdést kellett vizsgálnia: helyesen került-e meghatározásra a jogerős bírói döntésben a kisajátítási eljárás és a korlátozási kártalanítási eljárás egymáshoz való viszonya. Megállapította, hogy a jogerős ítélet nem jogszabálysértő. A Kúria ítéletében a két jogintézmény elhatárolása érdekében hivatkozta a releváns törvényi szabályokat, illetve a kisajátítást megalapozó feltételek vonatkozásában hivatkozta – ám nem elemzi vagy részletezi – a XIII. cikk (2) bekezdését és a kisajátításról szóló törvényt. Ennyiben tehát ez az ítélet is valamennyire kontextusba helyezi a kisajátítást:

„E korlátozási kártalanítás mellett egy másik jogintézmény a kisajátítás. A kisajátítás a tulajdonba való beavatkozás legerősebb eszköze, végeredménye a tulajdonelvonás. Mind a nemzetközi emberi jogi egyezmények, mind az Alaptörvény XIII. cikk (2) bekezdése, mind a Ktv. 1. §-a öt feltétel együttes meglétét írja elő a jogszerű kisajátításhoz. [...] Ha valamelyik feltétel hiányzik, a kisajátítás nem jogszerű (s nem alkotmányos).”³¹

A maradék két ügy összefügg egymással, mivel egy kúriai döntést (2012-ből)³² – amelyben a cselekvési autonómiáról, a tulajdonelvonásról és a kártalanításról esik szó, és kifejezetten említi a XIII. cikk (2) bekezdését – kifejezetten hivatkozik 2013-ban a Fővárosi Munkaügyi Bíróság és alkalmazza azt.³³ Ez utóbbi ügy kisajátítási többletkártalanításra vonatkozott, és a bíróság megállapította, hogy az eredeti összeg nem jó módszer alkalmazásával került meghatározásra, és többletkártalanítást ítelt meg.

A Kúria 2012-ben hozott ítélete is egy kisajátítási határozat összecszerűségével foglalkozott, de az eljáró bíróság határozatát³⁴ hatályában fenntartotta. A Kúria – lényegében összegezve, majd alkalmazva a legfontosabb tudnivalókat a témában, AB határozatra való hivatkozás nélkül – így fogalmaz:

²⁷ Győri Munkaügyi Bíróság K.27122/2013/34.

²⁸ Ez ugyanis szó szerint ismétli az alaptörvényi szöveget.

²⁹ Kúria Kfv.37668/2013/6.

³⁰ Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 8.K.27.263/2013/9. Az elsőfokú bíróság ítéletében nem szerepelt sem a XIII. cikk, sem a tulajdonhoz való jog kifejezés, amely így nem is került be az eredeti Excel-táblázatba.

³¹ Határozat, 3.

³² Kúria Kfv.37219/2012/9.

³³ Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.28057/2013/4. 4.

³⁴ Fővárosi Bíróság 10.K.612/2011/6. A bíróság ítéletében nem szerepelt sem a XIII. cikk, sem a tulajdonhoz való jog kifejezés, amely így nem is került be az eredeti Excel-táblázatba.

„Előjáróban [sic!] rögzíti a Kúria azt, hogy a közhatalmi eszközökkel történő teljes vagy részleges tulajdonelvonás az egyén cselekvési autonómiájának olyan súlyos korlátozása, amelynek feltételeit maga az Alaptörvény rögzíti. A XIII. cikk (2) bekezdése értelmében »tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet«. A kisajátítás szabályozása és gyakorlata tehát az Alaptörvény előírásait kell visszaükrözze: A közigazgatási bírói kontroll alatt álló működése akkor jogszerű, ha a törvényi szabályok alkalmazásakor érvényre jutnak a kivételesség, a közérdekűség, és a kártalanítás esetében pedig a teljesség, feltétlenség és azonnaliság kritériumai. A kártalanítás jelentősége abban áll, hogy alkalmas a tulajdonos cselekvési autonómiája anyagi alapjának pótlására, az értékgarancia biztosítására. A kártalanítás ezért csak abban az esetben felel meg a »teljesség« követelményének, az értékgarancia elvének, másképpen megfogalmazva, a kártalanítás csak akkor lép a kisajátított ingatlan helyébe, ha azzal egyenértékű.³⁵ Majd megállapította, hogy az eljáró bíróság »mérlegelése az értékgarancia elvének érvényesülését, a teljesség alaptörvényi és törvényi követelményének teljesülését szolgálta.«³⁶

3.2.2. A kisajátítási perek gyakorlata című összefoglaló véleményt³⁷ – amelyet egy joggyakorlat-elemző csoport állított össze – érdemben nem használtam. Ennek okai a következők: Azt 2015. február 6-án fogadták el; majdnem csak 2012 előtti AB határozatokat idéz; a tulajdonhoz való alapjog alkalmazásának gyakorlatára nem kérdez rá (azt a kevés alkotmánybírósági határozatot, amit használ, a történeti áttekintés területén alkalmazza); a legfontosabb – alapjogi jellegű – megállapítása az, hogy a bíróságok „...jogszabályi hivatkozásként általában a Ktvr., a Kstv., illetve az Étv. vonatkozó rendelkezéseit jelölik meg, néhány esetben fordult elő, hogy a bíró a jogvitát az Alkotmányból/Alaptörvényből kiindulva vezette le”.³⁸

Az anyag az ezt követő hivatkozásában (a 37. lábjegyzetben) pusztán két, 2008-as ügyre utal.

Az összefoglaló vélemény azt is tartalmazza, hogy a „...Kúria a felülvizsgálati kérelmeket általában a Ktvr., a Kstv., illetve az Étv. szabályai alapján bírálta el, a kisajátítás, illetve az útlejegyzés jogalapját vitató felperesi érvekkel szemben kettő esetben alapozta a döntését az Alkotmányból, illetve alkotmánybírósági határozatokból kiinduló indokokra”.³⁹

E két határozat (a 40. lábjegyzet szerint) a Kfv.I.37154/2012 és a Kfv. IV.37900/2009. Utóbbi a kutatás tárgyát képező időintervallumon kívül helyezkedik el, előbbi pedig nem található meg a rendelkezésre álló nyilvános adatbázisokban, így nem állapítható meg, hogy milyen mélységben hivatkozik az alkotmányos érvekre.

³⁵ Határozat, 2–3.

³⁶ Határozat, 3.

³⁷ www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/a_kisajatitasi_perek_gyakorlata_osszefoglalo_velemeny.pdf.

³⁸ Vélemény 37.

³⁹ Vélemény 38.

3.3. EGYÉB KÖZIGAZGATÁSI HATÁROZAT FELÜLVIZSGÁLATA

Ilyen eljárásra a következő ügyekben került sor: adó, tb, illeték, reklámtábla, építésügyi hatóság, közlekedési hatóság, közterület használata, ingatlan-nyilvántartás, közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése.

3.3.1. Az adóügyekben hozott, három vizsgált rendes bírósági határozat mindegyike eltérő jellegű volt. Az egyik esetben⁴⁰ a NAV által adóügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát a bíróság elutasította. A fuvarozással foglalkozó felperes vitatta, hogy a megállapított adókülönbözet (áfa) fennállna, és hogy az adóbírság és a késedelmi pótlék jogszerűen került kirovásra. Szerinte a NAV eljárása – amely során jogellenesen szerzett bizonyítékot – nem felelt meg az Alaptörvény XIII. cikkében foglaltaknak, de ennek bővebb kifejtését az ítélet indokolása nem tartalmazza. A bíróság ezzel kapcsolatban megállapította:

„Alperes eljárása az Alaptörvény felperes által kiemelt rendelkezéseivel sem volt ellentétes, különös tekintettel arra, hogy az eljárásban nem volt jogellenesen beszerzett és felhasznált bizonyíték. E körben megjegyzi a bíróság, hogy az Alaptörvény rendelkezéseinek értelmezése nem rendes bírósági hatáskör.”⁴¹

Egy másik ügyben a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság a NAV határozatát az elsőfokú határozatra is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az első fokon eljáró közigazgatási hatóságot új eljárásra kötelezte.⁴² A perbeli esetben az adó megfizetésére a betéti társaság helytállni köteles tagjaként kötelezett felperes részére a beltagsági jogviszonyának megszűnését követően indult adóhatósági ellenőrzési eljárásban lehetőséget kellett (volna) biztosítani arra, hogy gyakorolhassa az adózót megillető azon jogokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a helytállási kötelezettségét érintő adótartozás jogalapját és összecszerúságát vitathassa. Ezt azonban – amit a 9/2013 (III. 6.) AB határozatban⁴³ az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményként határozott meg, és erre hivatkozik is az indokolás – a felperes nem gyakorolhatta, így a keresettel támadott, helytállási kötelezettségét megállapító, őt a betéti társaságtól behajthatatlan adótartozás megfizetésére kötelező határozat sem jogszerű.⁴⁴ A felperes nem hivatkozott sem a XIII. cikkre, sem releváns alkotmánybírósági gyakorlatra. Ezzel szemben az ítélet jogi indokolásában a bíróság olyan AB határozatokat idéz, amelyek érintik az ügyben felmerülő mögöttes felelősséget, viszont az ítélet maga – ezen túl – nem hivatkozza a XIII. cikket. Az ítélet e részbeni indokolása:

„Az Alkotmánybíróság a 9/2013 (III. 6.) AB határozatában kifejtette, hogy szemben a 2/2013. (I. 23.) AB határozattal elbírált esettel az Art. 35. § (2) bekezdés f) pontja szerinti ügyekben az eredetileg kötelezett személye már az alapkötelezettség (adó tartozás) keletkezésekor is kettős, mivel annak teljesítéséért (megfizetéséért) a gazdasági társaság mögöttes felelősként helytállni köteles tagja vagyonával mindazokért a tagsági jogviszonya alatt keletkezett tartozásokért felel, amelyeket a gazdasági társaság vagyona

⁴⁰ Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.32047/2013/14.

⁴¹ Határozat, 6.

⁴² Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.30180/2013/10.

⁴³ Határozat, 4.

⁴⁴ Határozat, 5., 6.

nem fedez. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint a mögöttes felelősséget az váltja ki (az azáltal válik érvényesíthetővé), a gazdasági társaság helytállni köteles tagja pedig azáltal válik eredetileg kötelezetté, hogy az adóellenőrzés eredményeként hozott, utólagos adómegállapítás tárgyában kiadott jogerős hatósági vagy bírósági határozat olyan adótartozást állapít meg, amely a gazdasági társaság helytállni köteles tagja tagsági jogviszonya alatt jött létre és behajthatatlan a gazdasági társaság vagyonából. Mivel a mögöttes felelősség beállta a gazdasági társaság helytállni köteles tagjának vagyoni viszonyaira jelentős hatással van, az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésének tartalma alatt álló tulajdonhoz való jogát nagymértékben érinti, ezért rá nézve az adóellenőrzési eljárásban hozott határozat olyan alkotmányjogi értelemben vett érdemi döntésnek minősülhet, amely ellen számára biztosítani kell az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerinti jogorvoslathoz való jogot. Ezekben az eljárásokban a mögöttes felelős is az Art. 6. § (2) bekezdése második mondata szerinti adózónak minősül, így gyakorolhatja azokat a jogokat, amelyek lehetővé teszik az adótartozás jogalapjának ésösszezszerűségének vitatását.⁴⁵

Ebben az ügyben tehát az AB határozat a jogi indokolás hátterét adta, nem a tulajdonhoz való jogra, hanem más jogokra (a jogorvoslathoz való jogra és az eljárásban való részvételhez való jogra) koncentrált. A releváns, hivatkozott alkotmánybírósági gyakorlatot a jogi érvelés érdemben alkalmazta is, csak abban a tulajdonhoz való joggal kapcsolatos megfontolásoknak nem jutott szerep.

A bíróság a harmadik vizsgált ügyben is elutasította a NAV határozatának felülvizsgálatát.⁴⁶ A hatóság visszautasította a bevallott és befizetett játékadó visszatérítését és az igazgatási-szolgáltatási díj időarányos részének visszautalását. A felperesi társaság pénznyerő automaták üzemeltetésével foglalkozott, ami 2012 októberétől kezdve nem liberalizált tevékenység, így a társaság többé azt nem végezheti, viszont a jogszabályoknak megfelelően a szükséges díjat és adót megfizették. A felperes a keresetben – a tulajdonhoz való jog sérelmének említése és kifejtése nélkül – a hatóság jogszabálysértésére hivatkozott, és kérte a bíróságot, hogy – a Pp. 155/B. § (1) és (2) bekezdése alapján – kezdeményezzen normakontroll-eljárást az Alkotmánybíróságnál. Hivatkozásként – többek között – megjelölte az XIII. cikk sérelmét, de azt különösebben nem részletezte vagy indokolta. A bíróság szerint az elsőfokú adóhatóság és az alperes mint jogalkalmazó szerv a jogszabály egyértelmű és kőgens rendelkezése szerint volt köteles úgy eljárni, ahogyan azt megtette. A bíróság az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezését elutasította, „...mert az Alaptörvény és az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.) rendelkezései szerint mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapítása nem indítványozható az Alkotmánybíróságnál”.⁴⁷

Ebben az ügyben formálisan nem volt túl sok relevanciája a tulajdonhoz való jognak, de az kiderült, hogy a bíróság az Alkotmánybíróság eljárásával kapcsolatban félreértésben volt.

⁴⁵ Határozat, 4.

⁴⁶ Székesfehérvári Munkaügyi Bíróság K.27247/2014/12.

⁴⁷ Határozat, 8.

3.3.2. Az illetékügyekkel kapcsolatos rendes bírósági döntésben⁴⁸ megjelenik, hogy a felperes – vitatott vagyonátruházási illeték fizetése miatt – hivatkozik ugyan a tulajdonhoz való jog sérelmére, de azt nem érdemben teszi. Erre sem az elsőfokú bíróság,⁴⁹ sem a Kúria nem reagál, és utóbbi helyben is hagyja a bírósági ítéletet.

3.3.3. Reklámtábla ügyben két ítélettel foglalkoztam (2014-ből),⁵⁰ amelyek hivatkoznak relevánsnak tűnő AB határozatokra, és azokra alapozva érdemben foglalkoznak a tulajdonhoz való jog sérelmével. A probléma lényege az, hogy az új jogszabályi rendelkezések megváltoztatták a reklámtáblák elhelyezésére vonatkozó szabályokat. Emiatt a közlekedési hatóság kötelezte a felperest (aki csak az ingatlan, és nem a reklámtábla tulajdonosa) a reklámtáblák eltávolítására, hatósági eljárási díj megfizetésére, illetve bírságot szabott ki.

A Debreceni Munkaügyi Bíróság előtti ügyben a felperes hivatkozik a XIII. cikk sérelmére, amellyel a másodfokú hatóság (az ügyben az alperes) nem foglalkozott, mivel arra nem talált hatáskört. A felperes a felülvizsgálati kérelmében sérelmezte, hogy az alkotmányossági aggályokat figyelmen kívül hagyták. A bíróság egyrészt vizsgálta magát az ügyet, másrészt az Alkotmánybíróság eljárása kezdeményezésének indokoltságát. Az utóbbira vonatkozó kérelmet elutasította, mivel „[a] bíróság nem tartotta alaposnak a felperesi beavatkozó azon hivatkozását, illetve Alkotmánybírósági eljárás kezdeményezéseként felhozott azon hivatkozását sem, miszerint a perbeli határozat alapjául szolgáló jogszabályi környezet ellentmondásossága a vállalkozás szabadságához fűződő jogait lényegesen sérti, ezen kívül tulajdonhoz fűződő jogait is hátrányosan érinti. A bíróság álláspontja szerint önmagában az, hogy egy korábban eltérő módon szabályozott vállalkozási tevékenység a jogszabály folytán a későbbiekben korlátozás alá esik, nem teszi az új jogszabályi rendelkezések ismeretében a hatósági gyakorlatot jogszerűtlenné, illetve a megváltozott jogszabályokat alkotmányellenessé. A bíróság álláspontja szerint továbbá a perbeli esetben alkalmazandó jogszabályok egyértelműen és világosan határozzák meg a reklámtáblák elhelyezésével, illetve azok eltávolításával kapcsolatos kötelezettségeket, egymásnak ellentmondó jogszabályi rendelkezések nélkül. A bíróság rögzíti továbbá, hogy a jogalkotó nem a reklámozási tevékenységet tiltotta be, hanem a közutak melletti reklámozás jogszabályi feltételeit változtatta meg, egy általa elérni kívánt jogpolitikai cél érdekében. A bíróság álláspontja szerint a perbeli esetben érintett reklámtábla elhelyezése vonatkozásában a jogszabályok egyértelmű rendelkezéseket tartalmaznak, amelynek betartására az érintettek kötelesek.

Összességében a bíróság álláspontja szerint a fentiekben meghatározott jogszabályi rendelkezések nem sértik sem a vállalkozás szabadságát, sem a tisztességes gazdasági verseny feltételeit, illetve tulajdonhoz való jogot sem. A jogszabályi rendelkezések tulajdonjogot nem vonnak el sem a felperestől, sem a felperesi beavatkozótól, a jogszabályok a felperes vagy a felperesi beavatkozó tulajdoni jogainak megsértését nem idézik elő.”⁵¹

⁴⁸ Kúria Kfv.35194/2016/6.

⁴⁹ Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 12.K.27319/2015/16. (nincsen az Excel-táblázatban).

⁵⁰ Debreceni Munkaügyi Bíróság K.30327/2013/27., Kúria Kfv.37610/2014/5.

⁵¹ Határozat, 14–16.

Az ítélet egyebekben nem foglalkozik a tulajdonhoz való jog sérelmével, ezzel összefüggésben nem hivatkozik alkotmánybíróági gyakorlatra, kivéve a „reklámtáblás ABH-t”, azaz a 668/B/1996. AB határozatot (amelynek nincsen köze a tulajdonhoz való joghoz).

„A bíróság a 668/B/1996. ügyszámú alkotmánybíróági határozatának indokolásában foglaltakkal egyetértve arra az álláspontra helyezkedett, hogy a reklám lényegéhez tartozik a figyelem felkeltés, figyelem felhívás, mivel minden reklám értelme az, hogy a benne foglalt információknak ösztönző hatása legyen, ennél fogva a reklám, így a perrel érintett reklámtábla is az érdeklődés felkeltő hatásánál fogva alkalmas arra, hogy másról elterelje a figyelmet. Mivel a támadott tilalmi rendelkezés a zavar-talan közúti közlekedés szolgálatában áll és célja a közlekedés, a forgalom biztonsága, a baleset megelőzés és az életvédelem, annak korlátozó tartalma ésszerű indokokon nyugszik.”⁵²

Ugyanezt az „reklámtáblás ABH-t” alkalmazza a kúriai ítélet is,⁵³ csak itt a hivatkozás közvetett. Az alperes hívja fel a 3208/2013. (XI. 18.) AB határozatot álláspontja alátámasztására (nincsen alkotmányellenesség), amely határozat hivatkozza és alkalmazza az 1996-os döntést. A felperes hivatkozik a tulajdonhoz való jogának és a XIII. cikknek a sérelmére, mivel a reklámtábla lebontására irányuló kötelezés beavatkozást jelent a tulajdoni viszonyokba. A Kúria szerint a felperes felülvizsgálati kérelme alaptalan. Így indokol:

„A Kúria osztva az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében kifejtetteket, azzal egyetértve hangsúlyozza, hogy az Alkotmánybíróóság a 3208/2013.(XI. 8.) AB határozatában (a továbbiakban: AB határozat) vizsgálta a reklámtáblák kapcsán a figyelem-elterelés kérdését. A megfelelő helyen és figyelemfelkeltő tartalommal elhelyezett reklám(tábla) önkéntelenül vonzza a tekintetet – állapította meg az Alkotmánybíróóság –, még a legtudatosabb és legtapasztaltabb járművezető sem mindig képes az ilyen hatás kikerülésére, kizárására (AB határozat [87] bekezdése). Ezért az Alkotmánybíróóság – a határozata [88] bekezdésében – arra a következtetésre jutott, hogy a korlátozás szükségessége igazolható. A [96] bekezdésben kifejtette, hogy a közlekedés környezetében előforduló bármely más tényező mellett a reklámtábla is alkalmas a járművezető figyelmének elterelésére. [...]

A felpereseknek a kötelezés alanya tekintetében előterjesztett kifogását az elsőfokú bíróság jogszerűen utasította el. A Kkt. 12. § (4) bekezdése egyértelműen rendelkezik arról, hogy a közlekedési hatóság annak az ingatlannak a tulajdonosát kötelezi a reklámtábla eltávolítására, amely ingatlan területén az előírt tilalmat megszegték. A Vhr. is ennek megfelelően, az alperesi beavatkozó eljárásában az ingatlan tulajdonosával szembeni intézkedési kötelezettséget ír elő. Az idézett rendelkezés alapján az ingatlan tulajdonosát kellett kötelezni jogellenes reklámtábla eltávolítására. Ettől független, a kötelezést nem érintő kérdés – és így nem vet fel alkotmányossági aggályt –, hogy a reklámtábla nem az I. r. felperes tulajdona, más tulajdonát kell elbontania. Az Alkotmánybíróóság fentebb idézett határozata [109] bekezdésében is vizsgálta

⁵² Határozat, 26–27.

⁵³ Kúria Kfv.37610/2014/5.

ezt a kérdést és megállapította, hogy a reklámozási tevékenységnek a Kkt. módosítása által bevezetett korlátozása a reklámhordozók tulajdonjogát nem érinti. Önmagában az a tény, hogy meghatározott helyen és módon reklámok nem helyezhetők el, a reklámtevékenységgel foglalkozó jogi személyek tulajdonhoz való jogát nem sérti, a jogszabály nem vonja el a reklámhordozó eszközök tulajdonjogát. Ezek az eszközök a vonatkozó jogszabályi rendelkezések betartásával máshol elhelyezhetők.

Mivel az Alkotmánybíróság sem állapította meg a tulajdonhoz való jog sérelmét, ezért ezt a Kúria sem látta fennállónak.”

3.3.4. Építésügyekben három határozatot mutatott az alapul szolgáló adatgyűjtés (2014-ből), és ezek közül egyben a felperes ugyan állítja a XIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét, de arra a bíróság egyáltalán nem reagál.⁵⁴ A másik két ügyben a problémát a közterületen lévő pavilon elbontására és az eredeti állapot visszaállítására irányuló, kártalanítás nélküli kötelezés jelentette. A Kúria mindkét ügyben hatályában fenntartotta az Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság mindkét ítéletét.

„A 10.K.28589/2013/4. sz. ügyben: a felperes – a XIII. cikk említése nélkül – hivatkozott arra, hogy »az eljáró hatóság eljárása nem felel meg a tisztességes eljárás elvének, a hatóság nem vette figyelembe a szerzett jogokat, és a tulajdonhoz való jogot«.⁵⁵

A 18.K.29740/2013/3. sz. ügyben: a felperes az Alkotmány 13. §-át jelölte meg, amelyre a bíróság – polgári jogi módszerrel, azaz nem alapjogi megfontolásokat alapul véve – reagált is. »A tulajdonhoz való jog sérelme ebben az esetben nem áll fenn, mert felperesek soha nem szereztek tulajdont az ingatlanon, a felépítmény az, ami a saját tulajdonuk, ennek építésére, fennmaradására, azonban ideiglenes engedéllyel rendelkeztek.«⁵⁶

A Kúria az egyik ítélet indokolásában⁵⁷ bemutatta, hogy a felperes szerint a jogerős ítélet sérti a felperesnek az Alaptörvény XIII. cikke szerinti tulajdonhoz való alapjogát, és megállapította, hogy a kereset nem megalapozott:

„Nem osztotta a Kúria a felperes [...] tulajdonhoz való jogának megsértésére vonatkozó álláspontját sem. Az alperes határozatának nincs olyan rendelkezése, amely a Ket. szabályai szerint végrehajtható és amely érinti a felperes felépítményhez fűződő – állított – tulajdonjogát. Az alperes módosított határozata nem tartalmaz kötelezést a felperesi felépítmény elbontására. Az alperes és nyomában a Bíróság ezért nem volt köteles a felépítmény jellegének, korának, tulajdoni viszonyainak, értékének, a művelési ág megváltozásának közérdekűségére vonatkozóan tényfeltárássra. Azt volt köteles vizsgálni, hogy a Kgyr. 10. §-a alapján van-e olyan ok, amely az alperes határozatának jogalapjául szolgálóan – a felperes közterület-használatát megszüntette. A felperes tulajdoni, avagy kártérítési igényének jogalapja, annak összecszerűsége nem lehetett a Bíróság előtti közigazgatási per tárgya.”⁵⁸

Ebben az indokolásban tehát a tulajdonhoz való jog sérelmét nem állapítják meg, de nem alapjogi megfontolásból, az Alaptörvény alapján, hanem eljárási kérdésre hivat-

⁵⁴ Gyulai Munkaügyi Bíróság K.27360/2013/12.

⁵⁵ Határozat, 5.

⁵⁶ Határozat, 5.

⁵⁷ Kúria Kfv.37470/2013/8., ez vizsgálta felül a 10.K.28589/2013/4. számú ítéletét.

⁵⁸ Határozat, 8.

kozva, törvény alapján. Az ítélet indokolásából az derül ki, hogy az ügy tárgyából fakadóan teljes mértékben irreleváns a tulajdonhoz való jogra vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat.

A másik ítéletben⁵⁹ a Kúria ugyancsak ismertette a részletesebb felperesi álláspontot:

„A felülvizsgálati kérelem szerint a bíróság jogerős ítélete sérti az Alaptörvény XIII. Cikk (1) bekezdésében foglalt tulajdonhoz való jogot. A felperes szerint egy ingó, vagy ingatlan jellege ténykérdés, azt kizárólag a földterülettel való összefüggése dönti el. Nem zárja ki a tulajdonszerzés lehetőségét, hogy a pavilonokat közterületre építették. Irreleváns, hogy az építési engedélyt ideiglenesen bocsátották ki, és az is, hogy a korábbi megállapodások és határozatok is rögzítették az ideiglenes jelleget. Jelen esetben a pavilonok földdel való egyesítése tartós jellegű, a pavilonok alkotórésznek – ekként önálló, a felperesek tulajdonában lévő ingatlannak – minősülnek. A felülvizsgálati kérelem hivatkozott a tulajdonkorlátozás alaptörvényi szabályozására.”⁶⁰

A Kúria megállapítja, hogy az „...Alkotmánybíróságnak a tulajdonhoz való joggal kapcsolatos gyakorlata szerint a tulajdonvédelem csak a már meglévő tulajdonra vonatkozik. Az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette, hogy az Alkotmány 13. §-a a már megszerzett tulajdont részesíti alapjogi védelemben, az államnak nincs kötelezettsége arra, hogy a magánszemélyt tulajdonszerzéshez vagy tulajdon élvezetéhez segítse [35/1994. (VI. 24.) AB határozat, ABH 1994, 197., 201.; 936/D/1997. AB határozat, ABH 1999, 615., 619.].

A perbeli esetben nem volt vita tárgya, hogy a kérdéses terület önkormányzati tulajdonban van, és az ingatlan-nyilvántartásban Budapest XX. kerület, .../10 és /27. hrsz. alatt közterület művelési ág besorolású. E tekintetben tehát a felperesek tulajdonhoz való jogának sérelme fel sem merülhet. A Kúria a pavilonok tulajdoni helyzetével kapcsolatban hangsúlyozza, hogy az alperes a Főv. Kgyr. alapján önkormányzati hatósági ügyben hozott határozatot, amely független a tulajdoni viszonyoktól.”⁶¹

Ebben az ítéletben tehát a Kúria érdemben alkalmazza az Alkotmánybíróság megállapításait, és az ítéletét részben arra is alapozza.

3.3.5. Az ingatlan-nyilvántartással foglalkozó két kúriai ügy (2014) közül az egyik a vizsgált bírósági határozatot hatályon kívül helyezi,⁶² a másik fenntartja.⁶³

Az egyik tehát hatályában fenntartotta a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 3.K.27.326/2013/5. számú ítéletét. A felperes szerint a jogerős bírósági határozat sérti a XIII. cikkben foglalt jogát, mivel az ingatlanügyi hatóságnak a tulajdonjog bejegyzése iránti kérelem elutasítása helyett az Inyvtv.-re figyelemmel fel kellett volna függesztenie eljárását, amire a felperes határozott kérelmet terjesztett elő, igazolva azt, hogy a személyi azonosító megállapítására irányuló eljárásokat elindította. Személyi azonosító nélkül pedig nem lehet bejegyezni a tulajdonjogot. A Kúria azonban – törvényre, és nem az Alaptörvényre vagy az alkotmánybírói gyakorlatra alapoz-

⁵⁹ Kúria Kfv.37645/2013/7. ez vizsgálta felül a 18.K.29740/2013/3. számú ítéletet.

⁶⁰ Határozat, 4.

⁶¹ Határozat, 5.

⁶² Kúria Kfv.37044/2014/6.

⁶³ Kúria Kfv.37698/2014/3.

va – megállapította, hogy „...[i]elen ügyben az Inyvtv. 47. §-ában megjelölt felfüggesztési okok nem álltak fenn, a Ket. 32. §-a szerinti felfüggesztési lehetőség pedig nem érvényesül. A fenti értelmezés nem sérti az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésében deklarált tulajdonhoz való jogot, már csak azért sem, mert a Ket. 32. §-a, az Inyvtv. 47. §-a, valamint az Alaptörvény felhívott cikke közötti összefüggés távoli.”⁶⁴

A másik, hatályon kívül helyező⁶⁵ ítéletben a Kúria⁶⁶ – ebben az esetben sem az Alaptörvényre vagy az alkotmánybírói gyakorlatra alapozva – megállapította, hogy „az alperes és az elsőfokú bíróság tévesen jutott arra a következtetésre, hogy Tft. 6. § (1) bekezdésében rögzített tilalom azt jelenti, hogy termőföld jogi személy tulajdonába művelési ág változással nem kerülhet, mert ez a jogszabályi tilalom [...] a tulajdonjogszerzés eseteire vonatkozó tilalom, azaz a termőföld megszerzését, azaz a tulajdonjogának megszerzését tilalmazza és nem vonatkoztatható a korábban megszerzett, a felperes tulajdonában álló ingatlanok adatváltozásának esetére. A művelési ág változás átvezetése nem tulajdonjog szerzési mód, [...] erre hivatkozással az adatváltozás átvezetése nem tagadható meg.”⁶⁷

3.3.6. A közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti perek közül két ítélet jelzett a keresés, egyet 2014-ből, egyet 2015-ből.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság⁶⁸ és a Budapest Környéki Törvényszék⁶⁹ kötelezte az alperest kártérítés fizetésére. Az ítéletek indokolásából az derül ki, hogy csak a Budapest Környéki Törvényszék előtti perben hivatkozott a felperes kifejezetten a tulajdonjogának sérelmére, és ez a bíróság az Alkotmánybírói gyakorlatát is alkalmazta az ítélete indokolásában. Ehhez képest a másik bíróság csak hivatkozott a XIII. cikk sérelmére.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság jogi indokolása ebben a tekintetben: „Nyilvánvalóan téves azon alperesi álláspont, amely szerint a felperesek által állított, az ingatlanuk korlátozott használhatósága körében a korlátozás csak az ingatlan értékcsökkenése körében volna figyelembe vehető, a felperesek személyiségi jogainak megsértése alapján keletkezett nem vagyoni kártérítés körében nem. Az alperes magatartásával a felperesek Alaptörvényben biztosított tulajdonhoz, a felpereseknek az ingatlanuk birtoklásához, használatához, azzal való rendelkezéshez való alapvető állampolgári jogot sértette meg azzal, hogy a vezeték és az oszloptranzformátor kiépítésével a felperesek megkérdezése és beleegyezése nélkül a korábbi korlátozottan használható ingatlan biztonsági övezetbe kerülését követően már csak korlátozottan használható. A bíróság e körben utal arra is, hogy a fenti körülmény nem csak az ingatlan értékcsökkenésének megállapítására, hanem a felpereseket ért személyi sérelem miatt még abban az esetben is alkalmas nem vagyoni kártérítés megállapítására, ha a tilos vagy korlátozott magatartásokat a felperesek nem kívánják elvégez-

⁶⁴ Határozat, 3.

⁶⁵ A Szombathelyi Munkaügyi Bíróság K.27076/2013/6. számú döntését helyezte hatályon kívül. A döntés nem szerepel az Excel-táblázatban, holott a felperes hivatkozott a XIII. cikk sérelmére, amire azonban a bíróság nem reagált.

⁶⁶ Kúria Kfv.37044/2014/6.

⁶⁷ Határozat, 2.

⁶⁸ Pesti Központi Kerületi Bíróság P.93919/2013/11.

⁶⁹ Budapest Környéki Törvényszék P.25278/2013/26.

ni az ingatlanukon, azonban azok jövőbeli elvégzése az alperesi magatartás miatt nem lehetséges [Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés, ...].⁷⁰

A Budapest Környéki Törvényszék az indokolásában rámutatott arra, hogy az Alkotmánybíróság a „...3177/2014. (VI. 18.) AB végzésében, utalva korábbi döntésére azt fejtette ki, hogy az állam főszabályként, az Alaptörvényből következő kivételektől eltekintve – köteles tartózkodni az alapjog alanyának tulajdonosi pozíciójába történő behatolástól. A perbeli esetben a felperesek tulajdonjoga, ezen belül is a használat részjogosítványa sérült meg.

A tulajdon magába foglalja a birtoklást, a használatot, a hasznosítást és rendelkezést. A II. r. alperes [É. Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal] határozata ellenére a felperesek korlátozott tulajdont és hasznélvezeti jogot szereztek a perbeli ingatlanon. Ez a korlátozás abban állt, hogy a használatot a kívánt módon megvalósítani nem tudták, a tulajdonjog és hasznélvezeti jog megszerzését követően három éven keresztül az ingatlan nem volt jogilag alkalmas arra, hogy építkezzenek rajta és a lakhatásuk céljára használják, ellentétben a telekalakítási határozatban rögzítettekhez képest. A tulajdonhoz való jog abszolút szerkezetű jog, azt mindenkinek tiszteletben kell tartania, korlátozhatóságának feltételeit a legitim cél, a korlátozás szükségessége, arányossága és célszerűsége adja meg. Ez egyben azt is magában hordozza, hogy a korlátozásnak ki kell derülnie, annak nyilvánvalóan észlelhetőnek és terjedelmét tekintve egyértelműnek kell lennie. Ez a felperesek esetében nem valósult meg, II. r. alperes magatartása nem felelt meg a fenti követelménynek. A tulajdonhoz való jog azonban nem személyiségi jog, nem az ember fizikai külső megnyilvánulásaihoz szorosan tartozó jogosultság, ugyanakkor úgynevezett első generációs jog. A bíróság tehát analógiát alkalmazva kapcsolta az alapvető jog megsértéséhez jogkövetkezményként a nem vagyoni kárpótlást.⁷¹

3.3.7. Egy MNB-határozat felülvizsgálata ügyében a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2016-ban⁷² az MNB határozatát hatályon kívül helyezte és az alperest új eljárásra kötelezte. Az ítélet indokolásából kiderül, hogy „...a felperesek indítványozták az Alkotmánybíróság megkeresését a Szantv. 1. § (4) bekezdésének, és 85. § (1) bekezdés f) pontjának Alaptörvénybe és nemzetközi szerződésbe (Emberi Jogok Európai Egyezménye) ütközését állítva. Arra hivatkoztak, hogy a Szantv. hivatkozott rendelkezéseinek alperesi értelmezése azt jelentené, hogy egy hatóság mérlegelési jogkörébe utal egy utólagos szerződésmódosítást úgy, hogy kizárólag az egyik fél érdekeit veszi figyelembe, mellyel sérül a szerződéses szabadság elve, gyakorlatilag a határozat közvetlenül tulajdont von el, mellyel szemben semmilyen ellentételezés nem áll fenn, továbbá hiányoznak a beavatkozás korlátait rögzítő és a másik fél érdekeinek figyelembevételét biztosító rendelkezések úgy, hogy a szerződést módosító hatóság egyoldalúan abban érdekelt, hogy a szanalás alatt álló intézmény részére kedvező változtatásokat hajtson végre. Az Alkotmánybíróság határozataira hivatkozással kifejtették, hogy a perbeli esetben sérült a jogbiztonság, a jogállamiság követelménye (visszamenőleges hatály), a szerződéses szabad-

⁷⁰ Határozat, 7.

⁷¹ Határozat, 14–15.

⁷² Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 13.K.31.645/2016/7.

ság követelménye, valamint a tulajdonhoz való jog, melynek alapján megerősítették a Pp. ....5/B. §-a szerinti, Alkotmánybíróság megkeresésére vonatkozó indítványukat (3. sz. előkészítő irat).⁷³

A bíróság érdemben nem foglalkozott a tulajdonhoz való jog sérelmével.

3.3.8. Társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata tárgyában két ítélettel lehetett dolgozni (2014, 2015).

A Kúria 2014-ben⁷⁴ fenntartotta a hatályát a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 4.M.430/2013/3. számú ítéletének.⁷⁵ A felperes szerint a számára megállapított juttatás összegének számítása nem pontos, mivel a magánnyugdíj-pénztári tagsága miatti csökkentést nemcsak az e jogviszonya kezdetétől szerzett jövedelemre, hanem annak összességére érvényesítették, amit a bíróság is jóváhagyott. A felperes – a felülvizsgálati kérelmében – az említett számítási móddal kapcsolatban jogszabálysértést állított, amely miatt sérül a XIII. cikkben foglalt joga. A Kúria megállapította, hogy az elvégzett matematikai művelet helyes:

„Ez a számítási mód nem ütközik az Alaptörvény felperes által meghatározott cikkeibe sem, mert éppen a különböző idejű magánnyugdíjpénztári tagsági idők és ebből esetlegesen eredő sérelmek kiküszöbölése érdekében volt mód arra, hogy a tagok választhattak a tagsági viszonyuk fenntartása, illetve megszüntetése mellett. Ez a szabályozás lényegében már 2009 januárjától fennállott, tehát ismert volt akkor is, amikor a felperes a nyilatkozatát megtette. Rámutat továbbá a Kúria arra is, hogy *a társadalombiztosítás ellátásaira és magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény* 1. §-a határozza meg a társadalombiztosítási ellátás célját, amelyben mindjárt az első fordulat a társadalmi szolidaritás elvét rögzíti. A magán-nyugdíjbiztosítás, az egyéni felelősség, önkéntesség és öngondoskodás elvén alapul. Ezért a két, egymástól alapelveiben is különböző ellátással kapcsolatos jogviták esetében mindezt szem előtt kell tartani.”⁷⁶

A Kúria tehát nem részletezte az álláspontját, és nem reagált a tulajdonhoz való jog esetleges sérelmére.

Ehhez képest 2015-ben⁷⁷ ugyancsak társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata ügyében⁷⁸ az eljárása felfüggesztésével az Alkotmánybírósághoz fordult, és ítéletében felsorakoztatta a releváns AB határozatokat.⁷⁹ Az Alkotmánybíróság a 3061/2015. (IV. 10.) AB határozatban az indítványokat (ezt és még egyet⁸⁰) elutasította. Az Alaptörvényre és az az alapján hozott határozatokra, illetve arra a tényre hivatkozott, hogy a korábban már megállapított nyugellátás csökkentését és szociális ellátással alakítását az Alkotmány egyik 2012-es módosítása tette lehetővé.

⁷³ Határozat, 10.

⁷⁴ Kúria Mfv.10601/2013/4.

⁷⁵ Erre a kereső nem ad ki találatot; az Excel-táblázatban sem szerepel.

⁷⁶ Határozat, 5.

⁷⁷ Kúria Mfv.10489/2014/4.

⁷⁸ A tárgy: a szolgálati nyugdíj, majd szolgálati járandóság, illetve az ellátás folyósításának szüneteltetése összeghatár-túllépés miatt.

⁷⁹ Pl. 43/1995. (VI. 30.), 45/2012. (XII. 29.) AB határozat.

⁸⁰ Kúria Mfv.III.10133/2014.

Tehát ezekben az ügyekben hiába akarja alkalmazni a Kúria a korábbi alkotmánybíróvási gyakorlatot, ha a testület már az új alapjogi szempontból csökkentett védelmi szint alapján dönt (figyelmén kívül hagyja a vásárolt jog elvét).

Az érintett alkotmányjogi panasszal élt a Kúria Mfv.III.10255/2015/2. sz. ítéletével szemben, amelyet a 3112/2016. (VI. 3.) AB határozat visszautasított. Az indítványozó szerint a Knytv. alkotmányellenes, és ezért az azon alapuló kúriai ítélet is az. A Kúria az ítéletében elmagyarázta, hogy korábbi kezdeményezését az Alkotmánybíróvási elutasította, és ezen túl nem észlelt olyan alaptörvény-ellenességet, amely miatt újra az Alkotmánybíróvásihoz fordulna. Az ítélet indokolása szerint az ügyben a felperes részletesen, az alkotmánybíróvási gyakorlatra alapozva érvelt az álláspontja mellett.

3.4. TAGGYŰLÉSI HATÁROZAT HATÁLYON KÍVÜL HELYEZÉSE

A Fővárosi Ítéltábla 2014-ben⁸¹ döntött egy taggyűlési határozat hatályon kívül helyezése tárgyában, amelyben az elsőfokú bíróság ítéletét⁸² helybenhagyta. A keresésre a találatot az ítéltáblai ítélet indokolásában található, a felperesi kereset összefoglalásában hivatkozott XIII. cikk adta.⁸³ Az elsőfokú bíróság viszont érdemben nem reagált a tulajdonhoz való joggal kapcsolatos felperesi felvetésre. Pusztán azt állapította meg, hogy mivel a taggyűlési határozat megfelel a rendeletben – 81/2004. (V. 4.) FVM rendelet – megfogalmazottnak, a felperes tévesen hivatkozott az Alaptörvény megjelölt cikkére. Az ítéltábla ítéletének az indokolása az elsőfokú bíróság e megállapítását nem ismételte meg, és egyáltalán nem reagált a XIII. cikkben bekövetkezett esetleges sérelemre.

4. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG BÍRÓI DÖNTÉS ELLENI PANASZELJÁRÁSBAN INDULT ESETJOGÁNAK ÉS AZ ALAPUL FEKVŐ RENDES BÍRÓSÁGI ÜGYEKNEK AZ ELEMZÉSE

A 15/2014. (V. 13.) AB határozattal az Alkotmánybíróvási a Kúria Kfv.III.37.765/2012/7. számú ítéletét megsemmisítette. A Kúria szerint az Étv. 30. § (1) bekezdése egyértelmű: annak nyelvtani értelme alapján a felperest, a későbbi indítványozót mint pénzügyi lízingbe vevőt a korlátozási kártalanítás nem illeti meg, tekintve, hogy az bekövetkezett kár esetén is csak a tulajdonosnak és a haszonélvezőnek jár, másnak nem. Ehhez képest az Alkotmánybíróvási szerint a pénzügyi lízingbe vevő – bizonyítható kárának bekövetkezése esetén – az Étv. 30. § (1) bekezdésében írott feltéte-

⁸¹ Fővárosi Ítéltábla Gf.40342/2014/6.

⁸² Székesfehérvári Törvényszék 34.G.40003/2014/14.

⁸³ A felperes szerint az, hogy az alperes társasági szerződése előírja, hogy a tag köteles a társasággal termékértékesítési szerződést kötni, azt jelenti, hogy a társaság bármilyen tartalmú szerződés megkötésére kötelezheti a tagjait akkor is, ha a társaság által diktált feltételek a tagnak nem felelnek meg. Ha a taggyűlési határozatban elfogadott módosítást a tagnak be kell tartania, úgy sérül a tulajdonnal való szabad rendelkezés joga. A tagok ugyanis különböző mennyiségű és minőségű nyers tejet állítanak elő, amelyet a módosítás szerint kötelesek gyakorlatilag bármilyen feltétel mellett eladni az alperesnek.

lek megvalósulásakor az Alaptörvény XIII. cikke alapján éppúgy jogosult a korlátozási kártalanításra, mint a haszonélvező. Jelen esetben ezért az Alkotmánybíróság megállapítja: a pénzügyi lízingbe vevőnek az Étv. 30. § (1) bekezdésében szabályozott korlátozási kártalanításhoz való joga az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdéséből fakadó alkotmányos követelmény. Ebben az esetben a Kúria ítélete sajnálatos módon szintén nem volt elérhető.

A 3081/2015. (V. 8.) AB határozat visszautasította a Fővárosi Ítéltábla 6.Pf.22.312/2012/3. számú ítélete és a Fővárosi Törvényszék 4.P.21.677/2012/2. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt (kerékbilincs), és megállapította: az alkotmányjogi panasz megjelölte ugyan az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdését, de kifejezetten érdemi, az ügyben felmerülő probléma szempontjából alkotmányjogilag releváns indokolást nem terjesztett elő. Az indítvány e tekintetben tehát nem felelt meg az Abtv. követelményeinek.

A törvényszék ítélete ebben az esetben sem volt hozzáférhető. Az ítéltábla ítéletében pedig még említés szintjén sem szerepel a tulajdonhoz való jog.

A 3100/2015. (V. 26.) AB határozat a Kúria Kfv.III.37.690/2013/29. számú ítélete megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszokat elutasította. Az indítványozó – a tisztességes eljáráshoz való jog és a védelem joga, valamint a *nulla poena sine lege* elve sérelmén keresztül – hivatkozott a tulajdonhoz való jogának alaptörvény-ellenes korlátozására is amiatt, hogy a Kúria olyan ítéletet fogadott el, amelynek következtében érvényben maradhatott egy bírságot kiszabó hatósági határozat. A Kúria tehát elmulasztotta hatályon kívül helyezni vagy a bírság csökkentésével megváltoztatni a GVH határozatát, és emiatt sérült a tulajdonhoz való jog. Az Alkotmánybíróság hivatkozott a 20/2014. (VII. 3.) AB határozatban foglaltakra, és arra a következetes alkotmánybírói gyakorlatra, amely szerint a tulajdonhoz való jog jogszerű gyakorlását korlátozó állami közhatalmi beavatkozással szemben védi a tulajdonost, nem biztosít azonban védelmet a jogszerűtlen tulajdonosi magatartás jogkövetkezményeként alkalmazott közigazgatási jogi szankciókkal szemben. E megállapítást megfelelően alkalmazta ebben az esetben is, így – az érdemi alkotmányos összefüggés hiánya folytán – a tulajdonjog sérelme nem volt megállapítható amiatt, mert a kúriai ítélet hatályban tart egy bírságot kiszabó GVH-határozatot.⁸⁴ Ez a kúriai ítélet sem volt kutatható a birosag.hu adatbázisa alapján.

A 3226/2015. (XI. 23.) AB határozat elutasította a Székesfehérvári Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2.M.488/2013/9. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt. Az indítványra okot adó konkrét ügyben, társadalombiztosítási határozat – amely nyugellátás jogalap nélkül történt felvétele jogcímen (keresőtevékenység folytatása miatt) meghatározott összeg visszafizetésére kötelezte a felperest – felülvizsgálata iránt indult perben a bíróság a felperes indítványozó keresetét elutasította. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az előrehozott öregségi nyugdíj megállapításának és folyósításának törvényben rögzített feltételei vannak, és hivatkozott arra is, hogy az alkotmányos tulajdonvédelem a meglévő tulajdonra vonatkozik, a tulajdonhoz való jog nem biztosít jogot a tulajdonszerzésre. Az, hogy az előrehozott öregségi nyugdíj feltételektől függ, a tör-

⁸⁴ Különösen igaz ez annak fényében, hogy az indítványozó az alaptörvény-ellenes tulajdonkorlátozást kizárólag más alapjogi sérelmén keresztül látta megvalósulni. Ilyen közvetlen összefüggés a felhozott más alapjogi sérelmek és a tulajdonhoz való jog kapcsán nem mutatható ki.

vényből és a hatóság határozatából is megismerhető volt. Az indítványozó által felhozott összefüggésben és érvek alapján ezért a tulajdonhoz való jog és a bírói döntés között alkotmányos összefüggés nem mutatható ki.

Ez a bírósági ítélet sem elérhető, és így az eredeti tárgyszavas keresés sem tartalmazta. A beadványból – amely idézi az ítéletet – és az AB határozat összegzéséből valamelyest rekonstruálható, és abból az látszik, hogy nem hivatkozott sem a XIII. cikkre, sem az alkotmánybírósági gyakorlatra.

Az 5/2016. (III. 1.) AB határozat a Fővárosi Törvényszék 43.Pf.634.260/2014/4. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt vizsgálta. Ez a törvényszéki ítélet sem bukkan fel nyilvános adatbázisokban. Az indítványból nem derül ki, hogy a bíróság hivatkozott-e vagy sem a XIII. cikkre vagy az Alkotmánybíróság gyakorlatára. Mindez az AB határozatnak az előzményekre vonatkozó összegzéséből sem derül ki, csak annyit jelez, hogy a bíróság szerint – a polgári jog területén maradván – az örökhagyó halála esetére nem alapíthat tulajdonában lévő dolgon haszonélvezeti jogot. Az AB határozat – a XIII. cikk sérelme miatt – ezt az ítéletet megsemmisítette. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság az indokolásában – megerősítendő azt a véleményt, hogy alapjogi megfontolás hiányzott az ítéletből – rámutatott: „A Fővárosi Törvényszék nem mutatott fel olyan alkotmányos indokot, illetve közérdeket, amely az örökhagyó e rendelkezési jogának a támadott ítéletben meghatározott korlátozását megalapozná. [43]”

A 3001/2016. (I. 15.) AB határozat a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 21.K.30.042/2014/15. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására irányuló indítványt utasította el (nem szerinti diszkrimináció, szórakozóhelyre való belépés díja). Az ítélet nem fellelhető. Az indítványozó szerint a tulajdonos tetszése szerint rendelkezhet tulajdona felett, ennek alapján kedvezményeket adhat, premizálhat célcsoportokat, és emiatt őt nem érheti hátrány, a jogalkotó ilyen módon nem avatkozhat be polgári jogi jogviszonyokba. Az Alkotmánybíróság amiatt utasította el az indítványt, mert a társadalmi egyenlőség elérése alkotmányos cél, és az Ebktv. támadott rendelkezése (és annak bírósági értelmezése a konkrét ügyben mindkét nemet érintően) a diszkrimináció tilalmán keresztül az emberi méltósághoz való jog érvényesülését hivatott előmozdítani, így a korlátozás közérdekűsége megállapítható, azzal, hogy a korlátozással elérni kívánt cél fontossága és az ennek érdekében okozott alapjog-korlátozás arányos.

A 3074/2016. (IV. 18.) AB határozat a lényegét tekintve irreleváns, de mivel az Alkotmánybíróság a Kúria Bhar.III.1.659/2014/19. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt a XIII. cikk vonatkozásában utasította el (bűncselekmény jogi minősítése, *nullum crimen sine lege*), emiatt a tárgyszavas keresés találatot jelzett. Az ítéletben sem a XIII. cikk, sem a tulajdonhoz való jogra irányadó alkotmánybírósági gyakorlat vagy erre az alapjogra való hivatkozás nem jelent meg.

A 3096/2016. (V. 24.) AB határozat elutasította a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 11.K.27.447/2015/8. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt (fogyatékosági támogatás, jogutódlás). Az ítélet nem fellelhető, így nem rekonstruálható pontosan a bíróságnak a problémához való alapjogi hozzáállása. Az Alkotmánybíróság konkrét esetben nem tekintette a támogatásra irányuló igényt olyan közjogi jogosultságnak (a határozat megszületett, de az érintett halála miatt a

közlés elmaradt), amelyet az örökös az örökhagyó halálának pillanatában megszerzett, így nem fogadta el azt az álláspontot, amely szerint az ítélet sérti a passzív öröklési jogot.

Czine Ágnes különvéleménye azonban alapjogi szempontból sokkal meggyőzőbb: szerinte sérül a passzív öröklési jog, mert a közjogi jogosultság még az örökhagyó életében megállapításra került. Mindebből egyértelmű, hogy sem a bíróság, sem az Alkotmánybíróság nem alkalmazta megfelelően a rendelkezésre álló gyakorlatot.

A 3195/2016. (X. 11.) AB határozat is a XIII. cikk vonatkozásában utasította el a Kúria Kfv.III.37.633/2015/5. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt (a bányaszolgalmi jog a tulajdonhoz való jog védelme alatt áll-e). A kúriai ítéletben nincsen szó sem a XIII. cikkről, sem a tulajdonhoz való alapjogról. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a bányaszolgalmi jog – ellentétben a bányászati joggal – nem vagyoni értékű jog, így a rendes bíróságok által is jelzett engedélyek beszerzésének a kötelezettsége nem sérti a tulajdonhoz való jogot.

Az egyéb kutatás alapján fellelt 34/2015. (XII. 9.) AB határozat adott törvényi rendelkezés megsemmisítése mellett (a tulajdonhoz való jog szükséges, de aránytalan korlátozása) annak két rendes bírósági ügyben⁸⁵ való alkalmazhatatlanságát mondta ki, ugyanakkor ezeknek az ítéleteknek az alaptörvény-ellenességét nem állapította meg. Az ítéletek nem elérhetők, a bíróságok alapjoghoz való hozzáállását az AB határozat előzményeket összegző részéből ismerhetjük meg valamelyest. A törvény tilalmazta az utólagosan bejegyzett bányaszolgalmi jog esetén a kártalanítást, amelyet a rendes bíróságok a konkrét esetben alkalmaztak annak ellenére, hogy a felperes a szerzéskor jóhiszeműen, a tőle elvárható gondossággal járt el, és nem volt tudomása arról, hogy az ingatlanon korábban földgáz-szállítóvezetékét helyezték el, mivel erre vonatkozóan szolgalmi jog nem keletkezett. Az Alkotmánybíróság ismertette, hogy a „...kúriai ítélet indokolásában kitért az Alkotmánybíróság 161/B/2006. AB határozatában foglaltakra, melyre nézve megállapította, hogy az a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvényre (a továbbiakban: Vet.) vonatkozóan, de az adott ügyben felmerülő jogkérdésben foglalt állást. Eszerint pedig a Vet. 172. § (3) bekezdésének rendelkezése nem sértette a korábbi Alkotmány 13. § (1) bekezdését, azzal, hogy már fennálló vezetékjog megállapítása, illetve annak utólagos bejegyzése nem keletkeztetett kártalanítási igényt. [9]”

Az Alkotmánybíróság azonban rámutatott arra, hogy „...jelen ügy tényállása az előbbieken ismertetett, 161/B/2006. számú ügyben foglaltakétól – a jogszabály látszólagos szövegbeli egyezősége ellenére – az előbbieken említetteken kívül (eltérő jogszabályi környezet, melyben a kártalanítás szabályozásra került) is jelentősen eltér, attól megkülönböztethető. Míg ugyanis az előbbieken ismertetett ügyben a vitatott vezetékjog az ingatlan-nyilvántartásba való bejegyzése hiányában is a tulajdonosok számára tudomással bírt [...], ezért ez esetben a tulajdonosnak hatósági határozat hiányában is tudnia kellett, hogy az ingatlanon lévő, vagy felette húzódó idegen műtárgy az ingatlanán használati jogot keletkeztet. Ezzel szemben jelen ügyben az ingatlan tulajdonosa semmilyen formában, sem az ingatlan-nyilvántartásból, sem érzékelés-

⁸⁵ Kúria Kfv.III.37830/2014/8., Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 1.K.27.084/2014/13.

sel nem értesülhetett a szállítóvezeték által keletkeztetett szolgalmi jogról, mivel az a föld felszíne alatt húzódik [...].

[42] Az Alkotmánybíróság ugyanakkor irányadónak tekinti a 18/2015. (VI. 15.) AB határozatában [továbbá ezen határozatában hivatkozott 25/2006. (VI. 15.) AB határozatában, ABH 2006, 368.] foglaltakat. Az Alkotmánybíróság ebben az *elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény* 96. § (4) bekezdésének az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésébe ütközését annak aránytalan korlátozására tekintettel állapította meg, hivatkozva arra, hogy az átjátszóantennák telepítőitől és működtetőitől „elvárható, hogy a kivétel nélkül, minden egyes telepítéssel szükségképpen együttjáró zavarás, – amennyiben az szomszédjog-sértésnek minősül – káros következményeit méltányos módon enyhítsék az érintettek számára (Indokolás [44]) (41–42)”.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

A következtetések a módszertanra, a kutatási kérdés megválaszolhatóságára, valamint arra irányulnak, hogy a rendes bíróságok hogyan alkalmazzák az Alkotmánybíróságnak a tulajdonhoz való jogra vonatkozó gyakorlatát.

4.1. MÓDSZERTAN: ALKALMAS-E A FELTETT KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSÁRA?

A keresések tárgyszavakra irányultak, ennek megfelelően az eredmények is csak kvantitatívak, statisztikai adatok lehetnek, amelyekből nem feltétlenül lehet levonni érdemi és megalapozott következtetéseket. Ez akkor is igaz, ha a keresés eredményeként rendelkezésre álló adatokat megtisztítjuk, és a meglévő ítéletekben és AB határozatokban megjelenő további ítéleteket is bevonunk a kutatásba. E pótlólagos adatok ugyanis nem az összes, az első körös keresésből valamilyen okból kimaradt határozatokat jelentik, pusztán néhányat. További – a kereséssel kapcsolatos – nehézséget jelentett, hogy az ingyenes adatbázisok (az Alkotmánybíróság honlapja és a birosag.hu) nincsenek összehangolva az olyan ügyekben, amelyekben az AB határozat tárgya bírósági ítélet. Ha pedig az ítélet nem anonimizált, akkor a birosag.hu adatbázisban nem elérhető.

Összegezve: A kutatási körülmények a tulajdonhoz való jog érvényesülésének vizsgálata tárgyában csak korlátozott érvényű következtetéseket engednek meg. A vizsgálat nem alkalmas arra, hogy a magyar rendes bíróságok attitűdjéről és eredményeiről általános megállapításokat tegyünk, pusztán az itt bemutatott ítéletek feldolgozása során levonható megállapításokra szorítkozom. A rendes bíróságok alapjogi (tulajdonhoz való jog) jogalkalmazásának – amelybe tehát bevonják az alaptörvényi cikkeket és az alkotmánybírósági gyakorlatot – az alapjogi panasz miatti változását másrésztől amiatt is nehéz megítélni, mivel nincsen ezekkel az adatokkal összevethető, hasonló jellegű 2012 előtti kutatási eredmény.

4.2. MEGVÁLASZOLHATÓ-E A BEVEZETŐBEN FELTETT KÉRDÉS?

A fentieket figyelembe véve, a jelzett korlátokkal együtt, a kérdés – a tulajdonhoz való jog tekintetében – mégis megválaszolható. Igen, az alkotmányjogi panasz bevezetése növeli az alapjogi szempontok érvényesülését, de a gyakorlati megvalósulás több tényezőtől függhet. Egyértelmű trend azonban (még?) nem mutatható ki (ezt okozhatják a módszertani problémák is). Ehelyett „inkább így” vagy „inkább úgy” típusú válasz adható, attól függően, hogy milyen szintű bíróságról van szó és konkrétan milyen az ügy típusa, milyen az eljáró bíróság szocializációja és alapjogi tudatossága.

4.3. HOGYAN ALKALMAZZA A RENDES BÍRÓSÁG AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGI GYAKORLATOT?

4.3.1. AZ EGYES VIZSGÁLT ÜGYEK ÖSSZEGZÉSE

Az „ÁSZF-ügyekben” mind a felperesi, mind az alperesi érvelés hasonló volt; tartalmazta az utalást a tulajdonhoz való jog sérelmére, illetve annak hiányára. A bírói normakontroll-kezdemenyezésre irányuló kérelem is általános volt ezekben az ügyekben. Az ítéletek – ebből is kifolyólag – több (szó szerinti) azonosságot mutattak: a tulajdonhoz való joggal kapcsolatos sérelemre érdemben nem reagáltak, és az alkotmánybírói eljárást egyik bíróság sem kezdeményezte. Az elutasítás indokolásának több változata volt fellelhető: nincs sérelem, az nem észlelhető, alkotmánybírói eljárás nem kezdeményezhető. Érdemes hangsúlyozni, hogy ez utóbbi esetkörben a bíróságok nagy része úgy érvelt, hogy e döntését nem kell megindokolnia, mert ezzel alkotmányértelmezést végezne a bíróság, és ez kizárólag az Alkotmánybírói feladata. Más esetben a bíróság pár mondattal indokolt (bár nem az Alaptörvény alapján), vagy külön – fel nem lelhető – végzésben utasította el a kérelmet.

A kisajátítási ügyekben mindegyik ítélet jogi indokolása hivatkozott a XIII. cikkre, de csak néhány alkalmazta ezt érdemben, illetve hivatkozott az Alaptörvény tervezetének indokolására vagy AB határozatra. A bíróság általában a közérdekkel, a kisajátítás jogalapjával foglalkozott, és általában elvégzett egyfajta mérlegelést is. A joggyakorlat-elemző csoport feladata és jelen kutatás között nem voltak átfedések.

Az „adóügyekben” egy bíróság nem reagált érdemben a tulajdonhoz való jog sérelmével kapcsolatos felvetésekre. A játékadós ügyben formálisan ennek nem is volt relevanciája, ugyanakkor meglepő, hogy a bíróság a kérelemnek arra a részére nem reagált, amely a bírói kezdeményezést indítványozta az ügyben, hanem a mulasztásos alkotmányellenesség megállapítása iránti – tehát nem az ügyben kért – eljárás kezdeményezését utasította el a bíróság. Az is meglepő, hogy nem észlelték az összeg vissza nem fizetésének visszás jellegét akkor, amikor a pénzfizetési kötelezettséget megalapozó tevékenységet az érintett már nem végezhetette. A mögöttes felelősség ügyében alkalmazott AB határozat – amelyben szerepelt a XIII. cikk védelmi köre is – pusztán az ügy hátterét adta, nem a tulajdonhoz való jog sérelmét vagy annak hiányát állapította meg a bíróság. Ehhez hasonló az egyik reklámtáblás ügy is: a Kúria

hivatkozik egy AB határozatra, amely hasonló ügyben nem állapította meg az alapjogsérelmet.

Azokban az „építésügyi” határozatokban, amelyekben a bíróság érdemben foglalkozik a tulajdonhoz való joggal, az ügyből fakadóan e probléma vagy irreleváns volt (más kérdésekben kellett dönten), vagy a bíróság a polgári jogi fogalomkészletet használta. Utóbbi esetben a kúriai felülvizsgálat során is ez történt azzal, hogy a Kúria az érvelésébe bevont egy AB határozatot annak alátámasztására, hogy a tulajdonszerzésre nincs senkinek alapjoga.

Az ingatlan-nyilvántartási ügyekkel kapcsolatban a bíróság nem alkalmazza sem az Alaptörvényt, sem az AB gyakorlatát, ugyanakkor az egyik ügyben – mindenféle mérlegelés vagy alapjogi megfontolás (például a tulajdonszerzéshez való alapjog vs. annak a lehetőségnek a biztosítása, hogy valaki tulajdont szerezhessen, szükségesség, közérdek, arányosság stb.) nélkül – megállapítja, hogy távoli az összefüggés a XIII. cikk és a közigazgatási eljárás felfüggesztése között. Ehhez azonban nem elemezte a XIII. cikket.

A „kártérítési” ügyekben a kártérítés megítélésének jogalapja a XIII. cikk sérelme (is). A kettő közül csak egy határozat hivatkozott arra, hogy az Alkotmánybíróság szerint az állam nem avatkozhat be tulajdoni viszonyokba, és a konkrét ügyben a hatóság ezt tette, amivel megsértette a tulajdonhoz való jog részjogosítványait.

A „társadalombiztosítási” ügyekben a Kúria egyszer sem reagált érdemben, mivel törvényességi probléma a nyugdíj számításával nem merült fel, viszont így nem vette figyelembe a tulajdonhoz való jog védelmi körét, amelybe a közjogi alapú jogosítványok is beletartoznak. Egy másik, szolgálati nyugdíj tárgyú ügyben a Kúria hivatkozott az Alkotmánybíróság gyakorlatára, de az új szabályozás miatt (alkotmánymódosítás) megváltozott gyakorlat azt felülírta.

A bányászalmi joggal kapcsolatos ügyben a Kúria a saját érvelését alátámasztó AB határozatot alkalmazott, amely az ügy érdeme szempontjából nem volt releváns. Erre az Alkotmánybíróság az alkalmazási tilalmat kimondó döntésében fel is hívta a figyelmet.

Az illetékügyekben, az MNB-s ügyben, egy építésügyben, a taggyűléses ügyben, valamint az egyik reklámtáblaügyben a bíróság érdemben nem vizsgálja az állított alapjogsérelmet.

4.3.2. ÖSSZEGEZVE: A TULAJDONHOZ VALÓ JOG

Összegezve a fentieket megállapítható, hogy ahol erősebb az alaptörvényi vagy alapjogi összefüggés (kisajátítás, szolgálati nyugdíj), ott a rendes bíróság mindig hivatkozta a XIII. cikket és néhány esetben alkalmazza az Alkotmánybíróság gyakorlatát. Más ügyekben ez nem igazán jellemző: az esetek közel felében a bíróság érdemben nem reagál a tulajdonhoz való jog sérelmére, és vagy amelyik ezt megteszi, akkor az jellemzően, bár nem kizárólagosan a Kúria.

Van olyan eset, amikor a rendes bíróság alapjogvédelmi hozzáállása a tulajdonvédelmet mégsem segíti (lásd különösen a szolgálati nyugdíj ügyét), mivel az alapkörnyezet megváltozott (alkotmánymódosítás, 70/E. §, Alaptörvény), amelyhez igazoz-

dik az alkotmánybíróvási gyakorlat is. Ehhez a változó gyakorlathoz (az Alaptörvény miatt) a Kúria lassabban idomul, de ha elutasítják (az alkotmánybíróvási eljárás kezdeményezését), abból hamar tanul (később maga utasítja el az Alkotmánybíróváshoz fordulást, hivatkozva a korábbi AB határozatra). Mint említettem, a Kúria alkalmazta az Alkotmány alapján értelmezett tulajdonhoz való jog és a nyugdíj (közjogi alapú jogosítvány) összefüggését az Alkotmány (régi) 70/E. §-a bevonásával. A 70/E. § 2012-es módosítása eredményeként a nyugellátás szociális ellátássá alakult, ami befolyásolta a tulajdonhoz való jog védelmi körét. Erre reagált – a védelmi szint csökkentését elismerve – az Alkotmánybíróvási gyakorlat is, amely gyakorlatváltozást a későbbiekben a Kúria is figyelembe vett.

Ahol csak polgári jogi fogalomkészlet és dogmatika alapján megoldható az ügy, ott a rendes bíróság inkább nem gondolkodik alkotmányjogi/alapjogi összefüggésekben (építésügy, öröklési jog). Ezekben az ügyekben ez helyesnek is látszik. Ahol a rendes bíróság inkább alkotmányjogi/alapjogi összefüggésekben gondolkodik, ott figyelemre méltó módon nem állapítható meg annak a pontos oka (a bíró kora, tapasztalata, az ügy természete stb.), ezért az akár betudható a panasz eljárás miatti attitűdváltozásnak is. Megállapítható, hogy ha a bíró alkalmazza az Alaptörvényt, az alkotmánybíróvási gyakorlatot, azt általában helyesen és pontosan teszi, összefüggésbe helyezi (nyugdíj, kisajátítás). Volt azonban olyan példa is az áttekintett gyakorlatban, amikor a rendes bíróság az Alkotmánybíróvási gyakorlatát szelektív módon, az ügyben elfoglalt rendes bírósági álláspont megalapozása érdekében hívta fel annak ellenére, hogy az alkalmazott AB határozatnak nem volt hasonló a ténybeli alapja (bányászolgalom és vezetékjog). Egyúttal a bíróság más, relevánsabb AB határozatot pedig figyelmen kívül hagyott.

A kutatás során megfogalmazódott: nem biztos, hogy a bírók/joggyakorlat-elemző csoportok tagjai megfelelően ismerik a tulajdonhoz való jogra vonatkozó alkotmánybíróvási gyakorlatot és különösen az alapjogi dogmatikát, és nem biztos, hogy előbbiek ennek az alapjognak az elsődleges biztosítójaként tekintenek magukra. Érvelésükben sokszor nem terjeszkednek túl a jogszabályokon és a polgári jogi fogalmakon – persze sok esetben erre nincs is szükség. Jelen kutatási anyag elemzésekor az látszik, hogy ahol felmerülhetett volna az alapjogi érvelés (nyugdíjszámítás), ott a bíróság nem volt érzékeny az alkotmányossági problémára (a tulajdonhoz való jog és a közjogi alapú jogosítványok védelme), inkább megelégedett azzal, hogy megállapította, az alkalmazott matematikai művelet helyes volt. Ahol a tulajdonhoz való jog tágabb védelmi körét lehetett volna figyelembe venni, ott ez sok esetben elmaradt (játékadó).

Mindezek miatt nem lehet tehát teljes bizonyossággal megállapítani, hogy az alapjogi szempontok érvényesülése a tulajdonhoz való jog tekintetében növekedett volna 2012 óta.

4.3.3. ÖSSZEGEZVE: ALKOTMÁNYBÍRÓSÁGHÓZ FORDULÁS

(BÍRÓI KEZDEMÉNYEZÉS) ELJÁRÁSKÉZDEMÉNYEZÉSSSEL

Az Abtv. 25. §-a szerint ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét ész-

leli, az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását.

A vizsgált ügyeket tekintve a bíróság hozzáállása ehhez a lehetőséghez – pontosabban az Alaptörvény alkalmazásához, alkotmánybeli cikkek értelmezéséhez – egyértelmű tendenciát mutat, de nem feltétlenül érthető. A bíróságok gyakran hivatkoznak arra, hogy az észlelés ténye hiányának megállapításán túl nem kell indokolni az eljárás megindításától való tartózkodást, mert „ezzel a bíróság tulajdonképpen az Alkotmánybíróság feladat- és hatáskörébe tartozó tevékenységet, normakontrollt végezne akkor, amikor azt indokolná, hogy álláspontja szerint” egy adott jogszabály az Alaptörvénybe, nemzetközi szerződésbe ütközik-e vagy sem, illetőleg miért, milyen okból.

Ebben az esetben azonban nem tudja a fél, aki adott esetben részletesen indokolja az álláspontját, hogy miért nem észlelte a bíróság azt, amit ő igen. Az sem derül így ki, hogy – más esetben – hogyan lehet az Alaptörvény értelmezésének el nem végzésével azt megállapítani, hogy valami távoli/közeli összefüggésben áll egy adott alaptörvényi cikkel. A rendes bíróságra az Alaptörvény kötelező, azt alkalmaznia kell, amihez pedig szükségszerűen értelmezni kell annak egyes vonatkozó rendelkezéseit. Mindez nem azt jelenti, hogy ezzel az Alkotmánybíróság *erga omnes* értelmezési hatáskörét elvonná, mivel nem a rendes bíróság állapítja meg az alaptörvény-ellenességet/alkotmányosságot, hanem megfelelő eljárásban az Alkotmánybíróság. A rendes bíróság csak a konkrét eset tekintetében alakítaná ki véleményét indokolásának abban a részében, amelyben kezdeményezi/nem kezdeményezi az alkotmánybírósági normakontrollt. Az ettől való tartózkodás úgy hat, mintha a bíróság félne érdemben az Alaptörvényt/alapjogot alkalmazni, ami különösen az olyan alapjogoknál lenne fontos, mint a tulajdonhoz való jog. Ez az alapjog ugyanis az Alkotmánybíróság gyakorlatában sokkal kiterjedtebb védelmet kapott, mint a tulajdonjog, vagyis a tartalma jelentősen eltávolodott a polgári jogi dogmatikától.

Ezzel szemben természetesen felvethető, hogy az Alaptörvényt csak az Alkotmánybíróság értelmezheti, és minden rendes bírósági értelmezés csak egyfajta „közvetett értelmezés” lehet, továbbá a rendes bíróság csak akkor köteles az Alkotmánybírósághoz fordulni, ha észleli az alkotmányellenességet. A bíróság egyszerűen hivatkozhat arra, hogy az alaptörvény-ellenességet nem észlelte, és ebben az esetben ezt nem is tudja indokolni. Természetesen az észlelés elmaradása aggályos akkor, ha a problémára a felek kifejezetten felhívják a figyelmet, és talán ezért is alakult úgy, hogy a bíróságok az erre irányuló kérelmek visszautasításakor általában olyan indokolást használnak, amely viszont a fentiek szerint nem elfogadható.

E kétfajta megközelítés eltérően fogja fel az alkotmány alkalmazásának jellegét, az ezzel kapcsolatos rendes bírósági feladatot, illetve az bíróság indokolási kötelezettségének terjedelmét. Ezzel összefüggésben felmerülhet a tisztességes eljáráshoz való jog érintettsége is, ezért mégis helyesebb lenne, ha a bíróság az ilyen indítványokra érdemben reagálna és az alkotmánybírósági eljárás kezdeményezését elutasító döntését megindokolná. A tulajdonhoz való jog tekintetében ez különösen fontos lenne.

614993	Nyíregyházi Törvényszék	Nyíregyházi Törvényszék K.22263/2011/18	Kisajátítási ügyben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálata [1949. évi XX. törvény 13. §, 1952. évi III. törvény 340. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1990. évi XCIII. törvény 43. §, 1997. évi CCXIII. törvény 32. §, 2011. évi CLXI. törvény 2. §, 6/1986. IM rendelet 16. §]	660	13. cikk	13. cikk
1016058	Fővárosi Munkaügyi Bíróság	Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.28640/2013/28640	Közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1990. évi LXV. törvény 2. §, 1990. évi LXV. törvény 8. §]	660	13. cikk	13. cikk
650380	Szegedi Törvényszék	Szegedi Törvényszék Mf.22377/2012/2	Felmentés jogellenességének a megállapítása [1992. évi XXII. törvény 4. §, 2010. évi LVIII. törvény 8. §, 2010. évi XXIII. törvény 1. §, 2011. évi CCXCIX. törvény 193. §, 2012. évi V. törvény 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
650051	Kúria	Kúria Kfv.37219/2012/9	Dr. Béja Julianna jogtanácsos által képviselt II. r. alperes ellen, kiszajátítási határozat bírósági felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 206. §, 1952. évi III. törvény 221. §, 1952. évi III. törvény 270. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
650377	Szegedi Törvényszék	Szegedi Törvényszék Mf.20729/2013/3	Felmentés jogellenességének a megállapítása [2010. évi LVIII. törvény 2. §, 2010. évi LVIII. törvény 8. §, 2010. évi XXIII. törvény 60. §, 2011. évi CCXCIX. törvény 193. §, 2011. évi CCXCIX. törvény 194. §, 2012. évi V. törvény 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1007532	Szombathelyi Munkaügyi Bíróság	Szombathelyi Munkaügyi Bíróság K.27076/2013/6	Közigazgatási jog [1993. évi XLVIII. törvény 36. §, 1994. évi LV. törvény 4. §, 1994. évi LV. törvény 51. §, 1994. évi LV. törvény 6. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016356	Fővárosi Munkaügyi Bíróság	Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.32047/2013/14	Adó ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1992. évi LXXIV. törvény 2. §, 2003. évi XCII. törvény 143. §, 2003. évi XCII. törvény 26. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1008044	Fővárosi Munkaügyi Bíróság	Fővárosi Munkaügyi Bíróság K.28057/2013/4	Kisajátítási többletkártalanítás ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1988. évi I. törvény 32. §, 1990. évi LXV. törvény 107. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1015901	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.44142/2014/5	Általános szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó törvényi vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 155. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 239. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 235. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1015997	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43498/2014/6	Általános szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó törvényi vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 73. §, 1952. évi III. törvény 81. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 319. §, 1959. évi IV. törvény 6. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 2014. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016012	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43587/2014/6	A 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §-a szerinti vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 155. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 7. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 8. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk

1016007	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43833/2014/10	Kártérítés [1952. évi III. törvény 141. §, 1952. évi III. törvény 164. §, 1952. évi III. törvény 206. §, 1952. évi III. törvény 217. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 234. §, 1952. évi III. törvény 26. §, 1952. évi III. törvény 386. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 301. §, 1959. évi IV. törvény 318. §, 1959. évi IV. törvény 339. §, 1959. évi IV. törvény 340. §, 1991. évi XLIX. törvény 4. §, 1997. évi CXLI. törvény 1. §, 1997. évi CXLI. törvény 26. §, 1997. évi CXLI. törvény 32. §, 1997. évi CXLI. törvény 5. §, 2013. évi CCLII. törvény 1. §, 32/2003. IM rendelet 3. §, 32/2003. IM rendelet 32. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016026	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43383/2014/9	Általános szerződési feltételek érvénytelenségi vélelme megdöntése [1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 241. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1015204	Győri Munkaügyi Bíróság	Győri Munkaügyi Bíróság K.27122/2013/34	Kisajátítási határozat felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 213. §, 2007. évi CXXIII. törvény 32. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016031	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43323/2014/8	Általános szerződési feltételek tisztességtelenségére vonatkozó törvényi vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 123. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 235. §, 1952. évi III. törvény 256. §, 1952. évi III. törvény 5. §, 1952. évi III. törvény 73. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 239. §, 1959. évi IV. törvény 321. §, 1959. évi IV. törvény 81. §, 2013. évi V. törvény 2. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016008	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43832/2014/10	ÁSZF kikötés érvényességének megállapítása [1952. évi III. törvény 141. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 205. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 526. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 1989. évi XXXII. törvény 32. §, 1996. évi CXII. törvény 1. §, 1996. évi CXII. törvény 203. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 279. §, 2011. évi CDXXV. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 32/2003. IM rendelet 2. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016009	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43519/2014/6	Általános szerződési feltételek érvénytelenségi vélelme megdöntése [1952. évi III. törvény 130. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 157. §, 1952. évi III. törvény 163. §, 1952. évi III. törvény 224. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 205. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 241. §, 1959. évi IV. törvény 301. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1996. évi CXII. törvény 1. §, 1996. évi CXII. törvény 203. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk

1016024	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43382/2014/9	Általános szerződési feltételek érvénytelenségi vélelme megdöntése [1952. évi III. törvény 130. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 157. §, 1952. évi III. törvény 164. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 241. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 1996. évi CXII. törvény 1. §, 1996. évi CXII. törvény 203. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 279. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016030	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43301/2014/7	A törvényi vélelem megdöntése mellett az általános szerződési feltétel tisztességes-ségének megállapítása [2014. évi XXXVIII. törvény 4. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1015996	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43467/2014/8	A SZF kikötés érvényességének megállapítása [1952. évi III. törvény 132. §, 1952. évi III. törvény 152. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 205. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1959. évi IV. törvény 523. §, 1959. évi IV. törvény 6. §, 1989. évi XXXII. törvény 32. §, 1996. évi CXII. törvény 203. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 213. §, 1996. évi CXII. törvény 279. §, 1996. évi CXII. törvény 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016025	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43381/2014/9	Általános szerződési feltételek érvénytelenségi vélelme megdöntése [1952. évi III. törvény 130. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 157. §, 1952. évi III. törvény 164. §, 1952. évi III. törvény 206. §, 1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 4. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 205. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 228. §, 1959. évi IV. törvény 241. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 1989. évi XXXII. törvény 32. §, 1989. évi XXXII. törvény 37. §, 1996. évi CXII. törvény 1. §, 1996. évi CXII. törvény 203. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 279. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1014272	Debreceni Munkügyi Bíróság	Debreceni Munkügyi Bíróság K.30327/2013/27	Közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 149. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 339. §, 1952. évi III. törvény 340. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1988. évi I. törvény 12. §, 1988. évi I. törvény 42. §, 1988. évi I. törvény 46. §, 1988. évi I. törvény 48. §, 2004. évi CXL. törvény 32. §, 2004. évi CXL. törvény 5. §, 2004. évi CXL. törvény 50. §, 2004. évi CXL. törvény 73. §, 2010. évi CXXX. törvény 2. §, 32/2003. IM rendelet 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1018598	Kúria	Kúria Kfv.37610/2014/5	Reklámtábla eltávolítása ügyében hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1988. évi I. törvény 12. §, 224/2011. Korm. rendelet 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk

651443	Kúria	Kúria Mfv.10085/2014/5	Felmentési jogellenességének megállapítása [1952. évi III. törvény 164. §, 1952. évi III. törvény 253. §, 1952. évi III. törvény 271. §, 1952. évi III. törvény 275. §, 1992. évi XXII. törvény 4. §, 2010. évi LVIII. törvény 8. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
651383	Kúria	Kúria Mfv.10601/2013/4	Társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata [1997. évi LXXXI. törvény 12. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1014981	Fővárosi Ítéltábla	Fővárosi Ítéltábla Gf.40558/2014/6	Általános szerződési feltételekhez kapcsolódó vélelem megdőntése [2014. évi XXXVIII. törvény 4. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1007333	Kúria	Kúria Kfv.37470/2013/8	Építési ügyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 275. §, 2004. évi CXL. törvény 19. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1007388	Kúria	Kúria Kfv.37044/2014/6	Ingatlan-nyilvántartási határozat bírósági felülvizsgálata [1994. évi LV. törvény 6. §, 1997. évi CXLI. törvény 23. §, 1997. évi CXLI. törvény 28. §, 2007. évi CXXIX. törvény 6. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1014807	Fővárosi Ítéltábla	Fővárosi Ítéltábla Gf.40342/2014/6	Taggyűlési határozat hatályon kívül helyezése [2006. évi IV. törvény 45. §, 6/2004. FVM rendelet 7. §, 81/2004. FVM rendelet 2. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1078787	Kúria	Kúria Mfv.10489/2014/4	Társadalombiztosítási határozat bírósági felülvizsgálata [1997. évi LXXXI. törvény 83. §, 2011. évi CLXVII. törvény 11. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1080078	Fővárosi Munkügyi Bíróság	Fővárosi Munkügyi Bíróság K.31645/2016/7	Ügyben hozott közigazgatási határozat (hiv. szám: H-SZN-I-26/20....) bírósági felülvizsgálata [1959. évi IV. törvény 1. §, 2014. évi XXXVII. törvény 16. §, 2014. évi XXXVII. törvény 85. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1079066	Kúria	Kúria Kfv.35194/2016/6	Közigazgatási jog [1990. évi XCIII. törvény 26. §, 1990. évi XCIII. törvény 3. §]	260	XIII. cikk	XIII. cikk
1016115	Fővárosi Munkügyi Bíróság	Fővárosi Munkügyi Bíróság K.30180/2013/10	Adóügyben hozott 2888781563 számú közigazgatási határozat felülvizsgálata [2003. évi XCII. törvény 100. §, 2003. évi XCI. törvény 131. §, 2003. évi XCII. törvény 136. §, 2003. évi XCII. törvény 143. §, 2003. évi XCII. törvény 35. §, 2003. évi XCII. törvény 6. §, 2006. évi IV. törvény 104. §, 2006. évi IV. törvény 108. §, 2006. évi IV. törvény 97. §, 2011. évi CLI. törvény 46. §]	261 (1)	XIII. cikk (1)	XIII. cikk (1)
1018629	Kúria	Kúria Kfv.37698/2014/3	Ingatlan-nyilvántartási ügyben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálata [109/1999. FVM rendelet 69. §, 1997. évi CXLI. törvény 32. §, 1997. évi CXLI. törvény 47. §, 2004. évi CXL. törvény 32. §]	261 (1)	XIII. cikk (1)	XIII. cikk (1)
1018645	Kúria	Kúria Kfv.37645/2013/7	Közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1990. évi LXV. törvény 9. §, 1997. évi LXXVIII. törvény 34. §]	261 (1)	XIII. cikk (1)	XIII. cikk (1)
1015995	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43425/2014/8	Általános szerződési feltételek érvényességének megállapítása [1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 1996. évi CXII. törvény 279. §, 2011. évi CLI. törvény 25. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 19. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 6. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 8. §]	261 (1)	XIII. cikk (1)	XIII. cikk (1)
1014996	Fővárosi Ítéltábla	Fővárosi Ítéltábla Gf.40572/2014/5	Általános szerződési feltétel érvényességének megállapítása [2014. évi XXXVI. II. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 6. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 7. §]	261 (1)	XIII. cikk (1)	XIII. cikk (1)

1015042	Fővárosi Írelőfábla	Fővárosi Írelőfábla Gf.40610/2014/7	Általános szerződési feltétel érvényességének megállapítása [2014. évi XXXVI-II. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 6. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 7. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1079581	Pesti Központi Kerületi Bírósági Bíróság	Pesti Központi Kerületi Bíróság P.93919/2013/11	Kártérítés megfizetése [1/1967. NIM rendelet 1. §, 1/1967. NIM rendelet 14. §, 1/1967. NIM rendelet 15. §, 1/1967. NIM rendelet 16. §, 1/1967. NIM rendelet 4. §, 11/1984. IpM rendelet 12. §, 11/1984. IpM rendelet 5. §, 1952. évi III. törvény 139. §, 1952. évi III. törvény 141. §, 1952. évi III. törvény 163. §, 1952. évi III. törvény 206. §, 1952. évi III. törvény 229. §, 1952. évi III. törvény 252. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 77. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 324. §, 1959. évi IV. törvény 327. §, 1959. évi IV. törvény 339. §, 1984. évi XI. törvény 12. §, 32/2003. IM rendelet 3. §, 6/1986. IM rendelet 13. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1015609	Gyulai Munkaügyi Bíróság	Gyulai Munkaügyi Bíróság K.27360/2013/12	Kártérítés [1952. évi III. törvény 355. §, 1952. évi III. törvény 4. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1952. évi III. törvény 81. §, 1952. évi III. törvény 83. §, 1959. évi IV. törvény 315. §, 1959. évi IV. törvény 359. §, 32/2003. IM rendelet 2. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1016016	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43297/2014/18	ÁSZF érvénytelenségi vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 107. §, 1952. évi III. törvény 141. §, 1952. évi III. törvény 145. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1952. évi III. törvény 163. §, 1952. évi III. törvény 194. §, 1952. évi III. törvény 2. §, 1952. évi III. törvény 3. §, 1952. évi III. törvény 345. §, 1952. évi III. törvény 370. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 200. §, 1959. évi IV. törvény 205. §, 1959. évi IV. törvény 207. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1959. évi IV. törvény 234. §, 1959. évi IV. törvény 239. §, 1959. évi IV. törvény 241. §, 1959. évi IV. törvény 292. §, 1959. évi IV. törvény 326. §, 1959. évi IV. törvény 4. §, 1959. évi IV. törvény 5. §, 1959. évi IV. törvény 523. §, 2013. évi V. törvény 6. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1015419	Fővárosi Írelőfábla	Fővárosi Írelőfábla Pf.21463/2014/6	Általános szerződési feltétel tisztességtelenségére vonatkozó vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 152. §, 1952. évi III. törvény 155. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 6. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 8. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1079377	Székesfehérvári Munkaügyi Bíróság	Székesfehérvári Munkaügyi Bíróság K.27247/2014/12	Adóüggyben hozott közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 155. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1075002	Budapesti Környéki Törvényszék	Budapesti Környéki Törvényszék P.25278/2013/26	Közigazgatási jogkörben okozott kár megférése [1952. évi III. törvény 73. §, 1952. évi III. törvény 235. §, 1959. évi IV. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 360. §, 1959. évi IV. törvény 348. §, 1959. évi IV. törvény 344. §, 1959. évi IV. törvény 339. §, 1959. évi IV. törvény 301. §, 1959. évi IV. törvény 75. §, 1952. évi III. törvény 206. §, 1952. évi III. törvény 81. §, 1952. évi III. törvény 164. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)
1015733	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.40319/2015/8	A forint alapú és deviza fogyasztói kölcsön- és hitelszerződések általános szerződési feltételeinek érvénytelenségével kapcsolatos törvényi vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 233. §, 1952. évi III. törvény 78. §, 1959. évi IV. törvény 209. §, 1989. évi XXXII. törvény 25. §, 1996. évi CXII. törvény 210. §, 2011. évi CL.I. törvény 25. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 1. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §]	261	(1)	XIII. cikk (1)

1018622	Kúria	Kúria Kfv.37668/2013/6	Kisajátítási ügyben hozott közgazgatási határozat bírósági felülvizsgálata [1997. évi LXXVIII. törvény 30. §, 2007. évi 123. törvényerejű rendelet 1. §, 2007. évi CXXI-II. törvény 9. §]	263	(2)	XIII. cikk (2)
1015204	Győri Munkaügyi Bíróság	Győri Munkaügyi Bíróság K.27122/2013/34	Kisajátítási határozat felülvizsgálata [1952. évi III. törvény 213. §, 2007. évi CXXI-II. törvény 32. §]	263	(2)	XIII. cikk (2)
1016012	Fővárosi Törvényszék	Fővárosi Törvényszék G.43587/2014/6	A 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §-a szerinti vélelem megdöntése [1952. évi III. törvény 155. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 11. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 4. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 7. §, 2014. évi XXXVIII. törvény 8. §]	263	(2)	XIII. cikk (2)

Az eredeti megjelenés helye:

Az Alaptörvény érvényesülése a bírói gyakorlatban III.

Alkotmányjogi panasz – az alapjog-érvényesítés gyakorlata

(Budapest: HVG-ORAC 2019) 282–322.